

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060108

DOM
2019-05-24
Stockholm

Mål nr
M 3305-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-03-15 i mål nr M 4391-16, se bilaga A

PARTER

Klagande

wpd Onshore Broboberget AB

Ombud: Advokaterna M.F. och O.H.

Motparter

1. Länsstyrelsen i Dalarnas län
2. Naturskyddsföreningen Rättvik

SAKEN

Tillstånd till gruppstation för vindkraft vid Broboberget i Ovanåkers och Rättviks kommuner

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med undanröjande av underinstansernas avgöranden återförvisar Mark- och miljööverdomstolen målet till Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1486303

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län gav wpd Onshore Broboberget AB (bolaget) tillstånd enligt den s.k. helt öppna boxmodellen till att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft vid Broberget omfattande maximalt 80 vindkraftverk med en högsta höjd om 230 meter, och med tillhörande fundament, vägar, uppställningsplatser, transformatorstationer och ledningar, inom ett angivet projektområde med vissa angivna restriktioner. Det delegerades till tillsynsmyndigheten att godkänna den slutliga placeringen av vindkraftverken m.m.

Samtidigt lämnade miljöprövningsdelegationen tillstånd till den närliggande vindkraftsparken vid Lannaberget.

Efter överklagande av Naturskyddsföreningen Rättvid upphävde mark- och miljödomstolen miljöprövningsdelegationens beslut.

Bolaget har nu överklagat mark- och miljödomstolens dom till Mark- och miljööverdomstolen.

Mark- och miljööverdomstolen har denna dag även meddelat dom i mål nr M 3304-18 avseende gruppstation för vindkraft vid Lannaberget.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen *i första hand* ska fastställa miljöprövningsdelegationens beslut den 30 juni 2016 och *i andra hand* ska meddela tillstånd till den sökta gruppstationen och besluta om ett villkor att vindkraftverken ska placeras inom en radie av högst 300 meter, eller *i sista hand* det mindre avstånd som domstolen finner lämpligt, från positionerna i exempellayouten i bilaga 3 till miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut.

Länsstyrelsen i Dalarnas län (länsstyrelsen) har medgett att miljöprövningsdelegationens beslut fastställs.

Naturskyddsföreningen Rättvik (föreningen) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört bl.a. följande:

Den tillståndspliktiga anläggningen är en gruppstation för vindkraft och det är lokaliseringen av denna gruppstation som ska prövas. Den närmare utformningen av en tillståndspliktig gruppstation och placeringen av de enskilda verken är inte en lokaliseringsfråga utan en fråga om utformning av gruppstationen enligt miljöbalkens hänsynsregler.

Genomförda utredningar, som är mycket omfattande och utförliga, visar att de motstående intressena är få och att påverkan på dessa blir mycket begränsad och går att bedöma även utan att den slutliga placeringen av verken är exakt bestämd. Det gäller även i förhållande till de kumulativa effekterna. Utredningarna omfattar hela projektområdet och har inte begränsats till exempellayouten. Exempellayouten har inte justerats sedan ansökan kungjordes. Området har generellt sett låga naturvärden och områden med något naturvärde har undantagits från etablering. Detta tillsammans med föreskrivna villkor gör att gruppstationen kommer att få begränsad påverkan på miljön. Utifrån ansökan och den utredning som getts in är det möjligt att bedöma och godta alla tänkbara placeringar inom det angivna tillåtna verksamhetsområdet utifrån miljöbalkens krav. Lokaliseringen av gruppstationen är således mycket lämplig enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Delegationen till tillsynsmyndigheten avseende verkens slutliga placering kommer utifrån miljösynpunkt att ha en mindre betydelse.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att frågan om vindkraftverkens slutliga placering inte kan delegeras till tillsynsmyndigheten, bör domstolen besluta att verken ska placeras inom en radie av högst 300 meter från positionerna i exempellayouten. Skulle domstolen, av något skäl, finna att även 300 meter är en alltför lång flyttmån medger bolaget att domstolen reglerar flyttmånen till det avstånd som bedöms lämpligt.

Mark- och miljödomstolen borde ha prövat om tillstånd kunde ges till placering enligt exempellayouten med en mindre flyttmån än de 300 meter som bolaget yrkat eller utan flyttmån. Detta med hänsyn till bl.a. mark- och miljödomstolens officialprövningsplikt och att domstolen, även om det inte uttryckligen anges i en parts talan, har rätt att döma över mindre än vad som yrkas.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle anse att det kan ifrågasättas om utredningen har varit tillräcklig för att bedöma konsekvenserna av gruppstationen hemställs att domstolen inhämtar ett yttrande från Naturvårdsverket i denna fråga.

Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen gett in koordinater för vindkraftverken enligt exempellayouten i bilaga 3 till miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut.

Länsstyrelsen har anfört bl.a. följande: Vindkraftsparkens påverkan på motstående intressen kan bedömas med hjälp av de restriktionsområden och de utredningar som presenterats i ärendet. Tillstånd enligt den så kallade boxmodellen kan därför ges.

Naturskyddsföreningen har anfört bl.a. följande:

Miljökonsekvensbeskrivningen innehåller brister när det gäller avsnittet om naturmiljön och fåglar. Det går därför inte att med säkerhet fastslå att det är fråga om en lämplig lokalisering.

Boxmodellen innebär att bolagen tillsammans med tillsynsmyndigheten avgör vindkraftverkens slutliga placering. Det går inte att bedöma verksamhetens påverkan på naturmiljön, friluftsliv och naturturism utan att känna till vindkraftverkens slutliga placering. Att överlåta dessa frågor till tillsynsmyndigheten kan inte anses vara ett villkor av mindre betydelse som kan delegeras.

En flyttmån om 300 meter är ett för stort avsteg från tillståndets ram och är att likställa med att lämna över hela lokaliseringsprövningen enligt 2 kap. 6 § miljöbalken till tillsynsmyndigheten.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bolaget har i första hand yrkat att miljöprövningsdelegationens beslut att lämna tillstånd enligt den angivna boxmodellen till aktuell vindkraftspark vid Broboberget ska fastställas. I denna del instämmer Mark- och miljööverdomstolen i mark- och miljödomstolens bedömning, med de skäl som mark- och miljödomstolen angett, att det inte finns förutsättningar att lämna tillstånd till gruppstationen i enlighet med miljöprövningsdelegationens beslut. Mark- och miljööverdomstolen instämmer även i mark- och miljödomstolens bedömning att det inte finns förutsättningar att lämna tillstånd, enligt bolagets andrahandsyrkande, till en fast placering av vindkraftverken enligt exempellayouten med en flyttmån om 300 meter. Detta skulle då innebära en placering inom en cirkel med en diameter om 600 meter.

Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen justerat sitt yrkande på så sätt att bolaget numera i sista hand yrkar tillstånd till en fast placering av vindkraftverken enligt exempellayouten med den eventuella flyttmån som domstolen finner lämplig. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att exempellayouten i flera avseenden har tjänat som utgångspunkt för den aktuella ansökan inklusive miljökonsekvensbeskrivningen. I Mark- och miljööverdomstolen har bolaget även kompletterat utredningen med vindkraftverkens koordinater enligt exempellayouten.

Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att sistahandsyrkandet, som framställts först här, kan prövas inom ramen för den aktuella ansökan men att prövningen inte bör göras av Mark- och miljööverdomstolen som är sista instans utan i stället ska göras i första instans. Målet ska därför återförvisas till miljöprövningsdelegationen för fortsatt handläggning. Vid denna utgång saknas det anledning att inhämta yttrande från Naturvårdsverket.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Roger Wikström, tekniska rådet Yvonne Eklund och hovrättsrådet Li Brismo, referent.

Föredragande har varit Malin Blohm.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-03-15
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 4391-16

KLAGANDE

Naturskyddsföreningen Rättvik

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Dalarnas län

2. wpd Onshore Broboberget AB

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut 2016-06-30 i ärende nr 551-1908-2014, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till gruppstation för vindkraft vid Broboberget i Ovanåkers och Rättviks kommuner

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver Länsstyrelsen i Dalarnas län, miljöprövningsdelegationens beslut den 30 juni 2016 i ärende nr 551-1908-2014 och avslår wpd Onshore Broboberget AB:s ansökan om tillstånd till uppförande och drift av en gruppstation för vindkraft.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län (miljöprövningsdelegationen) lämnade den 30 juni 2016 wpd Onshore Broboberget AB (bolaget) tillstånd att uppföra och driva en gruppstation med högst 80 vindkraftverk med tillhörande fundament, tillfartsvägar, uppställningsplatser, transformatorstationer och ledningar vid Broboberget i Rättvik och Ovanåkers kommuner. Samma dag lämnade miljöprövningsdelegationen tillstånd till ytterligare en gruppstation för vindkraft vid det närliggande Lannaberget. Gruppstationerna planeras att uppföras samtidigt.

Miljöprövningsdelegationens beslut avseende båda gruppstationerna har överklagats av Naturskyddsföreningen Rättvik (föreningen). I denna dom behandlas den del av överklagandet som avser gruppstationen vid Broboberget. Överklagandet avseende gruppstationen på Lannaberget behandlas i mål M 4389-16. Eftersom flera handlingar är gemensamma för de båda målen frågor om kumulativa effekter av gruppstationerna aktualiseras, hänvisas i domen till gruppstationen vid Lannaberget i vissa avseenden.

FÖRENINGENS YRKANDEN

Föreningen har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska, med upphävande av miljöprövningsdelegationens beslut, avslå ansökan om tillstånd till en gruppstation för vindkraftverk vid Broboberget. I andra hand har föreningen yrkat att domstolen ska avslå ansökan om tillstånd för en av gruppstationerna vid Lannaberget och Broboberget, alternativt att storleken på gruppstationerna ska minskas och att tillstånden ska förenas med kompensationsåtgärder.

MOTPARTERNAS INSTÄLLNING

Bolaget har i första hand yrkat att överklagandet ska avslås och motsatt sig kompensationsåtgärder.

I andra hand har bolaget medgett att följande villkor föreskrivs:

- Vindkraftverken ska hållas avstängda nattetid under perioden 15 juli till 15 september när vindhastigheten i rotorhöjd är lägre än 6 meter/sekund (medelvind under en tiominutersperiod) och temperaturen samtidigt är över 14° C, när det inte är kraftigt regn eller dimma.
- Tillägg till villkor 2 i tillståndet: Orrespelplatsen inklusive 300 meter buffertzoon enligt karta 1a i bilaga 3 ska helt undvikas.

I sista hand har bolaget medgett, om mark- och miljödomstolen skulle finna att det överklagade tillståndet inte kan lämnas, att domstolen föreskriver ett villkor som innebär att vindkraftverken ska placeras inom en radie av 300 meter från positionerna i exempellayouten i bilaga 3 till tillståndet.

Länsstyrelsen har delat miljöprövningsdelegationens bedömning i det överklagade beslutet och ansett att de villkor som meddelats är enligt praxis.

FÖRENINGENS UTVECKLING AV TALAN

Föreningen har till stöd för sin talan hänvisat till vad de anfört i miljöprövningsdelegationen och därutöver anfört i huvudsak följande.

Prövningsramen

Vägar, kraftledningar och bergtäkter måste provas i samband med tillståndet för gruppstationerna. Dessa kommer att ha stor påverkan på naturen och måste därför tas med i helhetsbedömningen. Därför är det viktigt att sådana frågor redan är utredda och klara när tillstånd ges.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen är otillräcklig. Projektområdena har en stor betydelse som häcknings-, födosöks- och spelområden för fåglar. När stora områden

med många småtjärnar, bäckar och myrar m.m. ska inventeras måste observationer göras under en lång tid för att de arter som kan finnas i området ska upptäckas. Inventeringarna måste vidare göras vid olika tidpunkter på året. Tjädern och dess spelplatser måste spåras, helst även på vintern. Föreningen har upptäckt tjäderspelsplatser som inte redovisats. För att upptäcka smålom krävs inventering under en längre tid än vad som skett i förevarande mål.

Uppgifter om populationen av ugglor i området ska redovisas och vindkraftens påverkan på dessa utredas.

Eftersom flodpärlmusslan finns i Håvaån är det anmärkningsvärt att bolaget inte genomfört en inventering i vattendragen inom exploateringsområdena. Under en så omfattande exploatering är det oundvikligt med läckage av närsalter och ökad sedimentation i vattendrag till följd av avverkningar och anläggande av vägar och fundament. Detta utgör ett hot mot vattendragens känsliga ekologi, vilket skulle kunna hota flodpärlmusslans bevarandestatus i området.

Miljökonsekvensbeskrivningen har inte beskrivit de kumulativa effekterna som gruppstationerna kommer att få på områdena omkring och mellan gruppstationerna. Bergtäkternas inverkan på landskapet och landskapsbilden har inte heller beaktats i miljökonsekvensbeskrivningen.

Synintryck

De båda gruppstationerna kommer att omringa Ekopark Ejheden och sjön Storejen och uppfattas som en enda park. Gruppstationerna kommer att förstöra vyn från Ejhedens gamla by som är ett unikt kulturarv i området.

Naturvärden

Stora områden med värdefull natur för biologisk mångfald finns i området. I närheten av gruppstationerna finns vidare stora, ännu relativt opåverkade, natur-

områden och naturreservat. I anslutning till älven Voxnan finns ett område som ska göras till biosfärområde. Skogslandskapet i området är ett av de sista och största landskapsområdena i Sverige där det fortfarande finns en stor andel gammal naturskog kvar i den mellanboreala zonen. Området utgör en värdetrakt för grön infrastruktur och därför en värdekärna för bevarande av naturskogar som kan hysa hotade arter. Området har av Världsnaturfonden utsetts till en "Naturens pärla", vilket syftar på ett vackert naturområde i behov av utökat skydd av hotade arter och livsmiljöer.

Vindkraftverken med tillhörande vägar, bergtäkter, uppställningsplatser, kraftledningar m.m. kommer att innebära att naturen tar stor skada. Även om hänsyn tas till nyckelbiotoper och andra värdefulla naturområden samt sjöar och vattendrag blir dessa som öar i ett fragmenterat industrilandskap som inte kommer att kunna fungera som värdekärnor för spridning av arter. På grund av gruppstationerna kommer områdena förmodligen att förlora sin funktion som nyckelbiotoper.

Sjön Storejen är en vacker och fiskrik sjö mellan gruppstationerna som kommer att bli kringgärdad av vindkraftverk och kraftledningar. Sjön är viktig för bl.a. upplevelsen av Ekoparken Ejheden. Detta har inte beaktats på ett tillfredsställande sätt i miljöprövningsdelegationens beslut.

Turismnäring

Turismnäringen tillhör de viktigaste näringsgrenarna i både Rättvik och Ovanåker. Ore Skogsrike (området i norra Ore socken) innebär en möjlighet att generera intäkter genom turism och en möjlighet att bevara vildmark för kommande generationer. Flera naturturismentreprenörer har etablerat sig i området. Grunden för naturturism kommer att försvinna om området förstörs genom gruppstationernas etablering. Naturturismen är en bransch med framtidsutsikter förutsatt att naturen i området inte förstörs.

Fåglar

Gruppstationerna är omfattande och skulle fragmentera området betydligt och därigenom riskera att störa fåglar och tränga bort dem från boplatser och födosöksområden. På grund av områdets betydelse som fågellokal och de risker som etableringen medför för skyddsvärda fågelarter har bolaget inte visat att de valda platserna uppfyller kravet på lämplig placering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Häckningsplatser för tjäder kommer förmodligen att förstöras och vindkraftverken kommer att försvåra för smålom att häcka och föda upp sina ungar.

Häckande kungsörnar har syns till i området. De har stora jaktrevir och kommer därför sannolikt att vistas inne i parken. De skyddsavstånd som redovisats är därför inte tillräckliga.

Fiskgjuse häckar varje år vid Storejen och flyger runt till sjöarna i området för att fiska. De löper därför särskilt stor risk att krocka med kraftledningen som är planerad vid Storejens norra del. Även vindkraftverken utgör en stor fara för fågeln. Fiskgjuse är en skyddad art och har enligt fågeldirektivet ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden, Natura 2000-områden, behöver utses där arten förekommer.

Smålom häckar gärna undanskymt i småtjärnar, vilka är talrika i området. I Storejen häckar både storlom och smålom. Dessutom fiskar häckande smålom i småtjärnarna runt omkring Storejen. På grund av sin tyngd behöver smålom långa startsträckor för att flyga från häckningsplatsen och nå tillräcklig höjd för att ta sig över omgivande skog. Den flyger därför ofta i cirklar. Vidare har den ett socialt beteende under häckningsperioden då den besöker andra häckande smålomspär. Detta beteende skapar komplexa rörelsemönster som ökar risken för kollision med vindkraftverk. Smålom har svårt att hitta nya passande häckningsplatser då den kräver en speciell häckningsmiljö med relativt små tjärnar och anslutande öppen myrmark i tillräcklig omfattning så att den kan lyfta. I området finns sådana

kvaliteter vilket måste skyddas. Smålom är en skyddad art och har enligt fågeldirektivet ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden, Natura 2000-områden, behöver utses där den förekommer.

Enligt Naturvårdsverket löper ugglor relativt hög risk för att dödas av vindkraftverkens rotorblad. Det finns inte mycket forskning kring hur ugglor påverkas av vindkraftsetableringar, men eftersom ugglor använder hörseln som främsta redskap vid födosök är det sannolikt att de kan påverkas negativt av gruppstationernas buller. Flertalet arter ugglor har enligt fågeldirektivet ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden, Natura 2000-områden, behöver utses där de förekommer.

Vatten

Det är viktigt att fastställa hur vatten i området påverkas av sprängning och bortforsling av bergmassor samt uppförande av fundamenten, vägdragningarna och kraftledningarna. Detta särskilt eftersom området innehåller många våtmarker, småsjöar och vattendrag. Flera vägar till kraftverken kommer att anläggas över myrar och myrholmar samt över vattendrag, vilket har stor påverkan på dessa och är oacceptabelt. Sveriges miljömål, "myllrande våtmarker", kommer bli svårt att uppfylla om etableringen tillåts eftersom våtmarker är särskilt känsliga för störningar av detta slag. Vägen över Kallbergsån kommer att klämmas in mellan en nyckelbiotop och ett område med höga naturvärden. Vid exploatering som påverkar vatten måste en redovisning med stöd av 6 kap. 7 § 2 miljöbalken göras över hur åtgärderna påverkar möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormen god ekologisk status. Detta krav har inte uppfyllts.

Översiktsplan

Rättviks kommuns översiktsplan där områdena utpekats som lämpliga områden för vindkraftsutbyggnad har stora brister. När planen antogs var kunskapsläget om området bristfälligt. Då antogs också att gruppstationerna skulle bli av betydligt mindre omfattning och därför inte vara så störande. Erfarenheten av stora grupp-

stationer fanns inte vid tidpunkten då översiktsplanen antogs. Att området är glesbefolkat utgör inte i sig något skäl för stora industrietableringar.

Kraftledningar

Föreningen anser det vara en överloppshandling att föra över elkraften från Lannabergsparken via kraftledningar förbi sjön Storejens norra och östra del för att ansluta till kraftledningen som passerar Broboberget eftersom det redan går en annan stor kraftledning i kanten av den tänkta gruppstationen vid Lannaberget. Anslutningen borde i stället ske till denna kraftledning för att minska påverkan på naturen. Ledningen mellan gruppstationerna borde inte få byggas.

Övrigt

Om etableringen ändå blir av måste bolaget åläggas att avsätta fler värdefulla naturområden på andra platser i Ore skogsrike och göra Ekoparken Ejheden till ett naturreservat utan skogsbruk.

BOLAGETS UTVECKLING AV TALAN

Mark- och miljödomstolen har gett bolaget tillfälle att yttra sig över föreningens överklagande och att ge in vissa kompletteringar och förtydliganden. Bolaget har med anledning av detta kommit in med ett yttrande och ytterligare underlag från bl.a. fågelinventeringar. Bolaget har till stöd för sin talan anfört bl.a. följande.

Utformning och tillåtlighet

Till skillnad från vad som var fallet i MÖD 2017:27 har bolagets genomförda utredningar, inventeringar och bedömningar i miljökonsekvensbeskrivningen avsett hela det aktuella projektområdet. Samtliga analyser och inventeringar har därför utgått från ett projektområde utan exakta koordinater för att vindkraftverken ska kunna bedömas i tillståndsansökan. Bolaget har genomfört omfattande utredningar.

Dessa tillsammans med vidtagna skyddsåtgärder visar att samtliga rekommendationer som ges i Naturvårdsverkets syntesrapport 2017 angående fåglar och fladdermöss efterföljs oaktat vindkraftverkens placering i tillståndsområdet. Gruppstationen vid Broboberget planeras i ett projektområde präglad av storskaligt skogsbruk där det inte förekommer formellt skyddade naturvärden eller naturvårdsavtal. I MÖD 2017:27 förekom betydligt fler motstående intressen inom projektområdet, såsom våtmarker av högsta VMI-klass, skyddsvärda större fågellokaler samt naturvårdsprogram. Projektområdet var även delvis beläget på närmare avstånd än 2 kilometer till ett aktivt örnbo. Bolaget har ett långtgående hänsynstagande där delområden med buffert undantas från etablering. Området där det enligt tillståndet är tillåtet att placera vindkraftverk är därför tydligt definierat i såväl kartor som föreskrivna villkor i erhållet tillståndsbeslut. Gruppstationen har också anpassats så att verk inte placeras nära boende i Hylberget och Spjutmyra.

Vad gäller påverkan i form av ljud och skuggor är gruppstationen belägen i ett ensligt område där avståndet till de närmaste större byarna med permanent bosättning är 4–5 kilometer och avstånd till närmaste fritidshus är cirka 1 kilometer från projektområdet. Beräkningarna i ansökan omfattar det maximala antal verk av den största storleken som tillståndet tillåter. Högsta tillåtna ljud- och skuggnivå vid bostads- och fritidshus är dessutom reglerat i villkor i tillståndet, varför dessa nivåer inte kommer att överskridas oavsett vindkraftverkens slutliga placering inom projektområdet. Motsvarande prövning har Mark- och miljööverdomstolen godkänt tidigare, jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 27 april 2017 i mål M 2917-16.

De miljökonsekvenser som kan uppstå till följd av uppförande och drift av gruppstationen kan i detta fall bedömas. Konsekvenserna blir inte större än beskrivet oavsett vindkraftverkens exakta placering inom tillåtet område. Villkoren om att tillsynsmyndigheten ska godkänna slutlig utformning av gruppstationen innebär i detta fall att tillsynsmyndigheten bl.a. ska kontrollera att vindkraftverken med tillhörande anläggningar och vägar slutligt placeras i

enlighet med de restriktioner som föreskrivits i tillståndet. Det innebär inte att beslut om lokalisering av verksamheten har delegerats till tillsynsmyndigheten.

Bolaget medger att vindkraftverken placeras enligt exempellayouten i bilaga 3 till tillståndet, med en flyttmån om 300 meter. Detta skulle dock inte leda till någon ökad miljönytta eftersom konsekvenserna oavsett placering av vindkraftverken inom tillåtet område är väl utredda och tillräckligt reglerade. Det skulle i stället försämra möjligheten att använda marken på ett resurseffektivt sätt.

Fåglar och fladdermöss

Allmänt

Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport, Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss (syntesrapporten 2017), har använts som vägledning för bolagets bedömningar och avvägningar.

Tjäder och orre

Bolaget har våren 2017 genomfört ytterligare inventeringar avseende tjäder och orre i hela ansökningsområdet samt i omgivande terräng en kilometer kring projektområdet. Av de spelplatser som då identifierades var ingen av tjäderspelplatserna av betydande storlek och av de tre orrspelplatser som var lite större (över 5 tuppar) var en belägen i projektområdets södra del och två belägna utanför projektområdet på över 500 meters avstånd. Konsultbolaget som genomfört inventeringarna har angett att rekommendationerna angående hänsyn till spelplatser bör gälla de större spelplatserna.

Broboberget har inte utpekats som ett särskilt skyddsområde enligt artskydds-förordningen för tjäder eller orre. Arterna är inte hotade, har starka populationer i Dalarna och nedre Norrland och är lovliga för jakt. Även om arterna förekommer i området bedöms inte en vindkraftsanläggning riskera att påverka arternas

population eller bevarandestatus på biogeografisk eller lokal nivå. Det finns således inget stöd för eller behov av att föreskriva villkor om skyddsavstånd om 1 kilometer till spelplatser, oavsett storlek.

I syntesrapporten 2017 rekommenderas att den vägledning som tagits fram av Skogsstyrelsen avseende hänsyn till tjäder och orre vid skogsbruk ska användas även i vindkraftssammanhang.

För tjäder rekommenderar Skogsstyrelsen generell hänsyn inom 500 meter och särskild hänsyn inom 200 meter från etablerade spelplatser. Ingen betydande tjäderspelplats har identifierats inom eller närmare än 500 meter från projektområdet.

För orre rekommenderar Skogsstyrelsen att avverkning undviks inom 300 meter från lekplatsen under tiden 1 mars–31 maj och i övrigt att spara björk och en kantzon mot sumpskogar, myrmarker, sjöar, och bäckar. Det tillägg till villkor 2 i tillståndet som bolaget har medgett resulterar i en undantagen totalyta om cirka 28 hektar, vilken omfattar såväl spelplatsen som omkringliggande lämpliga habitat för hönor och kycklingar. Enligt villkor 2 i tillståndet undantas redan huvudsakligen alla myrar, våtmarker och naturvärdesområden inklusive kantzoner i projektområdet från etablering.

Tornseglare

Tornseglare är vanligt förekommande i regionen, men då projektområdet inte har några urskiljande drag som gör området extra värdefullt för tornseglare skulle vindkraft i området ha en mycket liten påverkan på populationen i regionen. Inga särskilda skyddsavstånd förespråkas för tornseglare i syntesrapporten 2017. Enligt bolaget skulle en särskild inventering av tornseglare inte tillföra någon viktig information. Bolaget anser att inga särskilda skyddsåtgärder krävs för tornseglare.

Nattskärre

Bolaget har låtit genomföra inventering av nattskärar i hela ansökningsområdet med 1 kilometer buffertzon under sommaren 2017. Endast två spelande nattskärror påträffades. Konsulten som genomfört inventeringen bedömer att vinkraftsetablering vid Broboberget skulle ha liten eller ingen påverkan på den lokala populationen av nattskärar. Bolaget bedömer därför att det inte är aktuellt med särskilda skyddsåtgärder i detta avseende.

Berguv

Enligt lokala experter finns inget känt berguvsrevir i området. Inventering av berguv har gjorts i hela ansökningsområdet och omgivande område inom 2 kilometer. Denna resulterade inte i några observationer eller indikationer på förekomst av berguv och det finns därmed inte behov av några särskilda skyddsåtgärder för berguv.

Övriga rovfåglar (utom kungsörn)

Inventering av rovfåglar för hela ansökningsområdet inklusive 1 kilometer buffertzon har gjorts. Vid denna siktades tornfalk, bivråk, kungsörn, fjällvråk, lärkfalk och obestämd vråk över området, men inga observationer gjordes som visar på häckning av någon rovfågel i inventeringsområdet.

Bivråk har vid tidigare års inventeringar bedömts eventuellt häcka i närområdet. Det skyddsavstånd till häckningsplats som rekommenderats är alltså uppfyllt. Trots lämplig tid på året samt goda väderförhållanden gjordes vid inventeringen 2017 inga observationer som indikerar häckning av bivråk. I det omgivande landskapet på regional nivå bedöms det dessutom finnas tillräckligt stora ytor med lämpliga häckningshabitat för bivråk för att en gynnsam bevarandestatus ska kunna upprätthållas.

För tornfalk kunde inga tydliga häckningsbeteenden observeras, men med anledning av den frekventa flygningen kan misstänkas att en boplats finns någonstans i

närheten. Tornfalk är en av Sveriges vanligaste fåglar och bedömd som livskraftig med en ökande populationstrend. Området vid Broboberget bedöms inte vara av stor betydelse för populationen av tornfalk. I syntesrapporten 2017 förespråkas inga särskilda skyddsavstånd för tornfalk.

Konsultbolaget som gjort inventeringarna bedömer att en vindkraftsetablering i projektområdet på Broboberget inte skulle ha betydande negativ påverkan på häckande rovfåglar. Bolaget bedömer därför att det saknas skäl att vidta särskilda skyddsåtgärder för någon rovfågelsart.

Fladdermöss

Den tidigare inventeringen av fladdermöss i området har genomförts av A.E. (Ecocom), som är en av Sveriges mest vana fladdermusinventerare. Han är biolog och gjorde sitt magisterarbete om fladdermöss 2004 och har sedan dess arbetat professionellt med fladdermöss. Han har genomfört ett stort antal fladdermusinventeringar över hela Sverige på uppdrag av länsstyrelser, kommuner, centrala verk, universitet och näringsliv.

Vid inventeringen registrerades nordfladdermus och arter av släktet myotis. Nordfladdermus stod för flest observationer, men tätheten är låg i området. Broboberget med omgivning saknar viktiga livsmiljöer för fladdermöss som riskerar att påverkas av en vindkraftspark.

Ytterligare inventering eller undersökningar av fladdermusförekomsten genom kontrollprogram är enligt bolaget inte relevant eller behövligt. Bolaget motsätter sig inte att domstolen föreskriver ett villkor innebärande att vindkraftverken ska hållas avstängda nattetid under vissa förhållanden enligt vad som framgår under rubriken yrkanden.

Bemötande av föreningens överklagande*Allmänt*

Genom gruppstationerna på Broboberget och Lannaberget kan bolaget totalt placera 115 vindkraftverk och ansluta dessa till befintliga vägar och samtidigt undvika nästan samtliga naturvärden och våtmarker oavsett naturvärdesklass. Ett vindkraftverk planeras byggas i en skog med naturvärden av klass 3 och två långa vägar i redan påverkade våtmarker. Detta är närmast unikt för gruppstationer av denna storlek. De båda planerade gruppstationerna ger alltså ett minimalt ekologiskt avtryck inom projektområdena. De naturreservat och andra naturvärden som finns på längre avstånd från gruppstationerna bedöms inte påverkas av etableringen.

Ore skogsrike

Mindre än 10 procent av Ore skogsrikes yta beräknas få en ljudnivå på över 40 dBA. Enligt bolagets synbarhetsanalys utgör cirka 10 procent av Ore skogsrikes yta myrar, sjöar, hyggen och andra öppna ytor varifrån vindkraftverk kan bli helt eller delvis synliga. Man kan således besöka större delen av Ore skogsrike utan att märka att det finns vindkraftverk i närheten. Vidare bedöms inte åsynen av vindkraftverk på avstånd eller att vindkraftsljud någon gång hörs förstöra hela upplevelsen av ett naturbesök. De båda projektområdena där gruppstationerna planeras domineras av ett storskaligt skogsbruk där över 80 procent av skogsytan har avverkats de senaste 40 åren. Vidare finns det skogsbilvägar och högspänningsledningar i projektområdena. De hårt huggna produktionsskogarna där gruppstationerna planeras har dålig potential att generera någon framtida naturturism. Risken för att turismen skulle påverkas av vindkraftverken får anses vara mycket liten.

Nyckelbiotoper och andra områden med naturvärden

Det finns ett antal identifierade nyckelbiotoper och andra områden med lägre naturvärden i projektområdena och dessa kommer att bevaras med en 20 meter bred buffertzon. Att som, som bolaget åtagit sig, undanta alla områden med lägre naturvärden, med ett undantag, och förse dessa med buffertzoner är ett mycket mer långtgående naturvårdsåtagande än vad som är brukligt vid den här typen av projekt. Projektområdena är dessutom redan starkt fragmenterade av skogsbruket, varför vindkraftsprojekten bedöms ge liten ytterligare påverkan på naturvärdena.

Sjön Storejen

På det avstånd som sjön Storejen ligger från projektområdena kommer sjön inte att nås av rörliga skuggor och ljudnivån beräknas ligga väl under gränsvärdet för bostäder. Från sjön kommer man i vissa lägen kunna se båda gruppstationerna och från sjöns stränder kommer endera gruppstationen synas.

Kungsörn

Kungsörnar rör sig ibland över området, men inventeringarna som gjorts visar inga indikationer på häckning i närheten. Att kungsörnar förekommer och rör sig i området utgör inte skäl att avslå en ansökan (se bl.a. MÖD 2013:13). De utredningar och inventeringar som genomförts gällande kungsörn är dessutom betydligt mer omfattande än de som hade genomförts inför nämnda mål.

Vindkraftverk kommer inte enligt beviljat tillstånd att kunna uppföras närmare kända boplatser och alternativbon än vad som rekommenderas i syntesrapporten 2017.

Smålom och storlom

Ingen häckning har konstaterats inom 1 kilometer från projektområdena och lommarna utnyttjar inte heller regelbundet sjöarna i området under häckningsperioden.

Ugglor

Statistik visar att kollisioner mellan ugglor och vindkraftverk sker ganska sällan och att nattskärnan hittills inte alls dykt upp i kollisionsstatistiken. Inga rekommendationer om avstånd till ugglebon, med undantag för berguv, finns i den tidigare syntesrapporten eller den uppdaterade syntesrapporten 2017. Det förs inte heller annat resonemang om att ugglor skulle vara en särskilt utsatt artgrupp när det gäller vindkraftsetableringar. Ingen berguv har återfunnits i projektområdena eller inom 2 kilometer i de närmaste omgivningarna. Övriga ugglor häckar normalt i områden med obruten lövskog rik på döda lövträd, vilket nästan helt saknas i projektområdena.

Fågeldirektivet

EU:s fågeldirektiv innebär inte att alla områden där exempelvis fiskgjuse eller tjäder häckar behöver utses till Natura 2000-områden, och framför allt inte alla områden där det förekommer t.ex. tjäder, även om arten står listad i fågeldirektivet som en sådan art för vilken särskilda skyddsområden behöver utses.

Flodpärlmussla

Flodpärlmussla har påträffats 2006 i Håvaån nära utflödet i Voxnan cirka 8 kilometer från projektområde Broboberget. Flodpärlmusslan lever enbart i klara strömmande vattendrag med sandbotten och i symbios med laxfiskar, varvid även dessa måste finnas i vattendraget. De små bäckar och diken som förekommer i projektområdena har sällan sandbotten och är dessutom så grunda att de kan torka

ut på sommaren och bottenfrysa på vintern, vilket dödar eventuella musslor. Vattendragen har utöver detta ett stort antal konstgjorda och naturliga vandringshinder som sätter stopp för vandrande laxfiskar. Sannolikheten att projektområdenas små vattendrag skulle hysa bestånd av flodpärlmussla får betecknas som obefintlig.

Inga vattendrag stora nog att markeras på fastighetskartan leder från projektområdena till Håvaån varför nederbörden huvudsakligen infiltreras i marken och förs till Håvaån. De grumlingar som skulle kunna uppstå lokalt vid anläggningsarbetet har då för länge sedan sedimenterats bort.

Kumulativa effekter

Hela miljökonsekvensbeskrivningen beskriver de kumulativa effekterna av att båda projekten Lannaberget och Broboberget genomförs fullt ut, varför den är gemensam för projekten. Den utgår från förutsättningen att båda projektområdena bebyggs med så många och så stora vindkraftverk som erhållet tillstånd medger. Även behovet av en kraftledning och eventuell ny bergtäkt behandlas i miljökonsekvensbeskrivningen för att möjliggöra en helhetsbedömning.

Vägar, kraftledningar och bergtäkter

Frågor om tillstånd till vägar, kraftledningar och bergtäkter kan inte behandlas inom ramen för tillståndet till gruppstationen, utan måste behandlas i separata processer.

Vatten

Bolaget har undantagit alla områden med våtmarker inom projektområdena från etablering utom på två platser i projektområde Broboberget där det kan behövas byggas nya anslutningsvägar. I det ena fallet rör det sig om en cirka

50 meter lång sträcka där en befintlig skogsmaskinväg över en grund våtmark förstärks. I det andra fallet planeras en anslutningsväg över ett grävt dike genom en planterad 30-årig tallskog på fuktig mark. Att anläggandet av två korta vägar med en yta av 0,1–0,2 hektar över redan påverkade våtmarker med låga naturvärden skulle göra det svårt att leva upp till det nationella miljömålet om myllrande våtmarker stämmer inte. För att undvika att en ny väg passerar över Kallbergsån, nyckelbiotoper, naturvärden och våtmarker behöver vägen på en kortare sträcka i detta fall inkräkta på buffertzonen, som ska undvikas i möjligaste mån.

Kompensationsåtgärder

Med de skyddsåtgärder och begränsningar som inkluderats i tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskriven samt föreskrivs som villkor i tillstånden uppfyller de båda projekten med god marginal de allmänna hänsynsreglerna som de kommer till uttryck i 2 kap. 3 § miljöbalken. Bolaget anser att gruppstationerna inte kan förväntas medföra sådant intrång i allmänna intressen att det är skäligt att ställa krav på kompensationsåtgärder. Övriga skäl för kompensationsåtgärder är inte relevanta i föreliggande fall. Bolagets utredningar visar sammantaget att platsen för projektområdet är mycket lämpligt vald för att en vindkraftsetablering ska kunna ske med minsta intrång och olägenhet.

DOMSKÄL

Kommunens tillstyrkan

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det (16 kap. 4 § miljöbalken).

Som framgår av miljöprövningsdelegationens beslut har både Kommunfullmäktige i Ovanåkers kommun och Kommunstyrelsen i Rättviks kommun tillstyrkt ansökan. Därmed kan en prövning av den ansökta verksamheten göras.

Miljökonsekvensbeskrivning*Äldre bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar gäller fortfarande*

Genom SFS 2017:955 har det införts ett nytt 6 kap. i miljöbalken. Regeringen har vidare meddelat en ny miljöbedömningsförordning (2017:966), som ersätter förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2018. I övergångsbestämmelserna till författningarna anges att äldre föreskrifter fortfarande gäller för handläggningen och prövningen av mål och ärenden om verksamheter eller åtgärder där ansökan inkommit till den som ska pröva tillståndsfrågan före ikraftträdandet. De bestämmelser om samråd och miljökonsekvensbeskrivning som anges nedan avser de äldre bestämmelser som ska tillämpas i målet.

Samråd

Upprättandet av en miljökonsekvensbeskrivning ska föregås av ett samråd mellan verksamhetsutövare, myndigheter och enskilda (6 kap. 4 § miljöbalken). Enligt mark- och miljödomstolens bedömning visar handlingarna i målet att myndigheter och enskilda har fått möjlighet att delta i samrådet och påverka miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning på ett godtagbart sätt.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer att de inventeringar som gjorts inför ansökan, tillsammans med senare kompletteringar, är tillräckliga för att ligga till grund för en bedömning av om verksamheten uppfyller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och övriga krav enligt miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller även i övrigt de krav som följer av 6 kap. miljöbalken och kan därför läggas till grund för prövningen av ansökan. Denna bedömning gäller även med beaktande av vad föreningen anfört i detta avseende.

Utgångspunkter för prövningen

Mark- och miljööverdomstolen har i flera domar om vindkraftsetableringar framhållit att vindkraft som förnyelsebar energiform syftar mot miljöbalkens mål i 1 kap. 1 § miljöbalken om en hållbar utveckling, varför det är ett starkt allmänt intresse (MÖD 2010:38 m.fl.). Nya etableringar ska dock uppfylla miljöbalkens krav som bl.a. omfattar de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen har vid bedömningen av om den utpekade platsen för vindkraftsparken är lämplig bl.a. att ta hänsyn till att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön (2 kap. 6 § miljöbalken). Det är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att en ansökt verksamhet har en lämplig lokalisering och i övrigt är utformad så att de allmänna hänsynsreglerna iakttas (2 kap. 1 § miljöbalken).

Vindkraftverksamhet innebär typiskt sett intrång och olägenheter i form av bl.a. påverkan på landskapsbilden, bullerstörning och skuggning, kollisionsrisk för fåglar och ingrepp i naturmiljön. Samtidigt är utbyggnaden av vindkraften i Sverige, som framgår ovan, ett angeläget allmänt intresse av vikt för samhällets strävan mot en hållbar utveckling. Boende och andra berörda får därför tåla viss påverkan på landskapsbilden och vissa olägenheter i form av t.ex. ljud- och ljusstörningar.

Tillåtligheten*Fråga om tillstånd till vindkraft enligt boxmodellen*

Bolagets ansökan om tillstånd till en gruppstation för vindkraft vid Broboberget bygger på den s.k. boxmodellen, som innebär att verksamhetsutövaren ges möjlighet att placera de enskilda verken relativt fritt inom etableringsområdet. En fråga i målet är om det finns förutsättningar att i detta fall lämna tillstånd enligt boxmodellen.

Praxis

Mark- och miljööverdomstolen har i ett fall avslagit en ansökan om tillstånd till en gruppstation för vindkraft enligt boxmodellen (MÖD 2017:27). Som skäl för detta angav Mark- och miljööverdomstolen bl.a. följande. En grundläggande princip vid tillståndsprövning enligt miljöbalken bygger på att det för varje anläggning sker en individuell prövning utifrån en bestämd lokalisering. En prövning där verksamheten huvudsakligen regleras genom generella villkor, och inte genom en individuell bedömning och prövning, stämmer inte överens med denna princip. Ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen gav, med hänsyn till omfattningen av den aktuella gruppstationen och de motstående intressen som aktualiserades, inte ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma alla de konsekvenser som verksamheten vid olika alternativutformningar skulle kunna ge upphov till. Mot denna bakgrund kan det inte avgöras om verksamhetens lokalisering var lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken. Under dessa förhållanden kan den slutliga lokaliseringen av verken inte heller anses vara ett sådant villkor av mindre betydelse som med stöd av 22 kap. 25 § miljöbalken kunde delegeras till tillsynsmyndigheten.

Av domskälen framgår att Mark- och miljööverdomstolen inte utesluter att tillstånd i vissa fall kan lämnas för en ansökan med relativt fri placering av verken. Detta förutsätter emellertid att det med stöd av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen går att bedöma alla de konsekvenser som verksamheten kan komma att ge upphov till vid olika alternativutformningar, såväl i fråga om ljud- och skuggnivåer som påverkan på mark och vatten samt den totala påverkan på skyddsvärda arter i området. Vid etablering i områden där det finns motstående intressen är detta särskilt viktigt.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Miljöprövningsdelegationen har i det överklagade beslutet lämnat tillstånd till en gruppstation för vindkraft vid Broboberget enligt boxmodellen. I ett annat beslut har delegationen lämnat tillstånd till en gruppstation för vindkraft vid Lannaberget,

drygt 7 kilometer från gruppstationen vid Broboberget. Det ska även anläggas ett omfattande väg- och ledningsnät för de båda gruppstationerna. Miljökonsekvensbeskrivningen är gemensam för gruppstationerna vid Broboberget och Lannaberget.

I miljökonsekvensbeskrivningen har tre exempellayouter presenterats. Den layout som kallas den maximala exempellayouten, som omfattar 115 vindkraftverk varav högst 80 på Broboberget och högst 35 på Lannaberget, har enligt bolaget utgjort ramen för miljökonsekvensbeskrivningen.

Ansökan för Broboberget avser vindkraftverk med en högsta totalhöjd om 230 meter inom ett stort projektområde, 41 km². Intresset av en vindkraftetablering ska vägas mot de motstående intressen som finns i området. Av utredningen framgår att ett viktigt motstående intresse är förekomsten av fåglar i och i närheten av området. I vissa delar av projektområdet finns också andra höga naturvärden och riksintresse för skyddade vattendrag genom Voxnans avrinningsområde. I närheten av projektområdet finns vidare ett riksintresse för kulturmiljövård, flera Natura 2000-områden och naturreservat.

Mot bakgrund av det anförda bedömer mark- och miljödomstolen att antalet vindkraftverk och den slutliga placeringen av verken kommer att ha betydelse för vilka störningar som uppstår och i vilken omfattning dessa kommer att påverka bl.a. fåglar och andra naturvärden. Den fria placering av verken som beskrivs i ansökan innebär att det är svårt att bedöma vilken påverkan de enskilda vindkraftverken och hela vindkraftparken får på de motstående intressen som finns vid Broboberget. Det är exempelvis svårt att bedöma påverkan på fåglar i närområdet, såsom kungsörn, storlom, smålom, och orre. Denna bedömning görs även med beaktande av de restriktioner och skyddsåtgärder som bolaget åtagit sig att följa. Domstolen anser därmed att det inte finns ett tillräckligt underlag i målet för att kunna bedöma alla de konsekvenser som verksamheten kan ge upphov till vid olika alternativutformningar.

Mark- och miljödomstolen bedömer därför att det inte går att avgöra om verksamhetens lokalisering är lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Miljöprövningsdelegationen har i beslutet delegerat till tillsynsmyndigheten att godkänna slutlig utformning av gruppstationen såsom placering av vindkraftverk, fundament, väg- och ledningsdragningar etc. (villkor 2, 4, 9, 14 och 15). Delegationen är mer omfattande än den delegation som beslutats om i MÖD 2017:27. Mark- och miljödomstolen bedömer att den slutliga lokaliseringen, följdverksamhet och andra åtgärder inte är sådana villkor av mindre betydelse som kan delegeras till tillsynsmyndigheten enligt 22 kap. 25 § miljöbalken.

Sammantaget bedömer mark- och miljödomstolen att det saknas förutsättningar att lämna tillstånd i enlighet med miljöprövningsdelegationens beslut.

Bolaget har medgett att tillstånd lämnas till en fast placering av vindkraftverken med en flyttmån om 300 meter. Mark- och miljödomstolen bedömer att 300 meter är ett förhållandevis långt avstånd vid en jämförelse med flyttmån i andra fall. Med hänsyn till vindkraftparkens omfattning och verkens storlek är det fortfarande svårt att bedöma konsekvenserna för motstående intressen av de enskilda verken. Även med en sådan utformning av tillståndet utgör ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen inte ett tillräckligt underlag för att bedöma alla de konsekvenser som verksamheten skulle ge upphov till vid olika alternativutformningar. Domstolen anser också att delegationen till tillsynsmyndigheten enligt 22 kap. 25 § miljöbalken fortfarande är alltför omfattande med en sådan utformning.

Mark- och miljödomstolen bedömer därför att det inte heller med denna utformning av tillståndet, dvs. fast placering av vindkraftverken med en flyttmån om 300 meter, går att avgöra om verksamhetens lokalisering är lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen kommer sammantaget fram till att det inte finns förutsättningar att lämna tillstånd till gruppstationen enligt den angivna boxmodellen eller den alternativa utformning som bolaget medgett. Det finns inte ett tillräckligt underlag i målet för att kunna bedöma alla de konsekvenser som verksamheten kan ge upphov till. Enligt domstolens bedömning går det därför inte att avgöra om verksamhetens lokalisering är lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken. Det överklagade beslutet ska därför upphävas och bolagets ansökan om tillstånd avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV 427)

Överklagande senast den 5 april 2018.

Anders Lillienau

Gisela Köthnig

I domstolens avgörande har rådmannen Anders Lillienau, tekniska rådet Gisela Köthnig samt de särskilda ledamöterna Inger Strömdahl och Ebbe Adolfsson deltagit. Föredragande har varit tingsnotarien Helles Stoytcheva.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

SKILJAKTIG MENING

De särskilda ledamöterna Inger Strömdahl och Ebbe Adolfsson är skiljaktiga och anser att miljöprövningsdelegationens beslut ska stå fast och överklagandet avslås. De anför följande.

Vi anser att de båda anläggningarna kan tillåtas med de kompletteringar av villkor beträffande orre och fladdermöss som gjorts enligt bolagets skrivelse 12 september 2017. I övrigt delar vi miljöprövningsdelegationens syn att med bolagets åtagande och föreskrivna villkor kan verksamheten tillåtas.

Berörda kommuner för ansökan om vindkraftspark vid Broboberget i Ovanåkers och Rättviks kommuner samt vid Lannaberget i Rättviks kommun har tillstyrkt båda ansökningarna. Projektområdena har till stor del utpekats i de kommunala vindbrukplanerna. Planerna utgör en bra grundförutsättning för tillstånd då de har upprättats med god kännedom om aktuella förhållanden.

Områdena där vindkraftverken planeras att uppföras saknar i huvudsak höga naturvärden.

För båda områdena utgör andelen områden som bedöms vara av högsta naturvärdesklass drygt 2 procent och den totala ytan med visst naturvärde 9 respektive 11 procent av projektområdet. I miljöprövningsdelegationens beslut finns villkor och tydligt angivet på kartor att nyckelbiotoper och områden med högt naturvärde ska undvikas helt samt att området med visst naturvärde och punktojekt ska undvikas. Alla sjöar, myrar och våtmarker ska enligt bifogad karta helt undvikas. Dessutom finns villkor om en buffertzonsom i möjligaste mån ska undvikas. Bolaget har inför avgörande i mark- och miljödomstolen ombetts göra ytterligare inventeringar. Detta har bolaget gjort och därefter redovisat resultatet av dessa och föreslagit kompletteringar av villkoren med hänsyn till orre och fladdermöss.

Vi är därför av uppfattningen att ytterligare undersökningar rimligen inte kan krävas.

I dom från Mark- och miljööverdomstolen den 19 juni 2017 i mål M 4276-16 anser domstolen att ett tillstånd enligt boxmodellen inte kan ges, bl.a. eftersom en fri placering av vindkraftverk inom boxen innebär att det inte går att bedöma de enskilda verkens miljökonsekvenser och att verkens slutliga placering inte är av mindre betydelse och kan därför inte delegeras till tillsynsmyndigheten. Mark- och miljööverdomstolen anser dock att boxmodellen kan användas i vissa fall.

I nu aktuella fall anser vi att de planerade vindkraftanläggningarnas samlade miljöpåverkan på omgivningen inte ändras på något avgörande sätt beroende på hur enskilda vindkraftverk placeras inom respektive projektområde.

När det gäller hur naturvärden inom projektområdena påverkas av vindkraftverkens placering anser vi att med de restriktioner för verkens placering som tidigare angetts och med kompletteringar enligt bolagets skrivelse i september 2017 tillgodoses den hänsyn som kan krävas.

Vi vill också framhålla att verkens placering enligt exempellayouter (med möjligheter att omplacera verken med några hundra meter) samt restriktionsområden inte kan anses som en ”fri placering”.

Mot bakgrund av de, generellt sett, inte så höga naturvärdena och att delområden med högre naturvärden skyddas genom restriktioner anser vi att enskilda verks slutliga placering har mindre betydelse och kan överlåtas på tillsynsmyndigheten. Det är inte motiverat i detta fall att kräva en exakt placering för tillståndsprövning.

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Miljöprövningsdelegationen

Beslut

2016-06-30

1 (48)

Dnr 551-1908-2014

Anl nr 2031-182

Aktbilaga 64

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2016-07-22
MÅLNR: M 4391-16
AKTBIL: 3

wpd Onshore Broboberget AB
c/o wpd Scandinavia AB
Surbrunnsgatan 12
114 27 Stockholm

Tillstånd för uppförande och drift av gruppstation för vindkraft vid Broboberget, Ovanåkers och Rättviks kommuner

Ink 2016 -07- 2 2

Anläggning: Vindkraftpark Broboberget

Fastigheterna/Kommun: Ore 1:3/Rättviks kommun/Dalarnas län och Blommaberg 2:3/Ovanåkers kommun/Gävleborgs län

Koordinater: N 6807500 / E 516000 (SWEREF99 TM)

Prövningsgrund: 40.90 (B) enligt Miljöprövningsförordningen (2013:251)

Akt 3 44391-16
Aktbil 3

Beslut

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Dalarnas län lämnar med stöd av 9 kap. miljöbalken, wpd Onshore Broboberget AB (bolaget), med organisationsnummer 556853-1015, tillstånd att inom ovan nämnda fastigheter uppföra och driva en gruppstation för vindkraft omfattande maximalt 80 vindkraftverk med tillhörande fundament, vägar, uppställningsplatser, transformatorstationer och ledningar inom angivet projektområde med redovisade restriktioner, se karta bilaga 1 och 2.

Vindkraftverkens totalhöjd får inte överstiga 230 meter.

Tillståndets giltighet

Tillståndet gäller för 35 år från det att tillståndet vunnit laga kraft.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen godkänner med stöd av 6 kap. miljöbalken den i ärendet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor

- Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad bolaget har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.

2. Vid slutlig utformning av vindkraftsanläggningen ska vindkraftverkens fundament, nyanlagda vägar och övrig tillhörande infrastruktur inklusive tillfälliga ytor som behövs för t ex montering placeras inom projektområdet som är utmärkt på kartorna 1a-1c i bilaga 3. Placeringen ska ske med följande restriktioner:
 - a) Områden markerade som Nyckelbiotop (röd) och Naturvärde (gul) enligt karta 1a i bilaga 3 ska helt undvikas.
 - b) Områden markerade som Visst naturvärde (grön) och Punktojekt enligt karta 1a i bilaga 3 ska undvikas, med undantag för ett område i östra delen av projektområdet markerat på karta 1c i bilaga 3.
 - c) Alla sjöar, myrar och våtmarker enligt karta 1b i bilaga 3 ska helt undvikas, med undantag av två vägar över våtmarker inom projektområdet som är markerade på karta 1c i bilaga 3.
 - d) De vattendrag med naturliga biflöden och sjöar som anges på kartan i 1c i bilaga 3 ska helt undvikas. Övriga bäckar och större diken på karta 1b i bilaga 3 får korsas av nya anslutningsvägar om de inte bryter mot villkor 2 a-c.
 - e) Alla fornlämningar som anges på kartan 1b i bilaga 3 ska undvikas.
 - f) Inför fastställande av slutlig parklayout ska fältbesök utföras för att få en aktuell bild av värdena i de utpekade naturvärdesområdena. Redovisning av dessa resultat ska ske till tillsynsmyndigheten. Restriktionerna enligt villkor 2 a-b gäller enbart om de i inventeringarna beskrivna naturvärdena finns kvar när detaljprojekteringen utförs.
 - g) Alla områden och punktojekt enligt villkor 2 a-e omges av en tjugo (20) m bred buffertzona som i möjligaste mån ska undvikas. Buffertzonen får ianspråktagas om syftet är att undvika intrång i skyddsvärda områden enligt villkor 2 a-e eller om en alternativ vägdragning skulle medföra omfattande ingrepp i naturen.
 - h) Förstärkning och breddning av befintlig väg får genomföras även när vägen passerar genom eller bredvid områden enligt villkor 2 a-e och 2g. Dessa åtgärder ska ske på ett sätt som begränsar skador på natur- och kulturvärden och som innebär att påverkan på områdets hydrologi minimeras.
3. Förslag till slutlig placering av vindkraftverk, fundament, väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor och transformatorstationer för vindkraftens behov ska lämnas till tillsyns-

myndigheten för samråd och godkännande senast tre månader innan anläggningsarbetena påbörjas. Ritningar över slutlig utformning av gruppstationen eller del av gruppstationen ska ges in till tillsynsmyndigheten inom tre månader från det att anläggningsarbetena avslutas i den delen.

4. Samtliga vindkraftverk ska ges en enhetlig utformning och färgsättning. Utformningen ska bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.
5. Hinderbelysningen ska, utifrån gällande lagstiftning, så långt som möjligt utformas så att olägenhet för omgivningen kan undvikas.
6. Den ekvivalenta ljudnivån från verksamheten under drift får utomhus vid bostäder och fritidshus inte överstiga 40 dB(A).

Den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras genom närfältsmätningar och beräkningar eller immissionsmätningar. Inom ett år från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift ska en kontroll av den ekvivalenta ljudnivån utföras. Metod för detta ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande eller framgå i förslaget till egenkontrollprogram. Kontroll ska därefter ske så snart det föreligger förändringar i verksamheten som kan medföra ökade ljudnivåer, dock minst en gång vart femte år alternativt när tillsynsmyndigheten anser att kontroll av ljudnivån är befogad.

Till den slutligt föreslagna layouten ska bifogas en ljudberäkning för tydliggörande av att föreskrivna villkor kan innehållas med den slutliga verksplaceringen. Eventuell omkringliggande tillståndsgiven vindkraftsverksamhet ska ingå i ljudberäkningen.

7. Den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder och fritidshus får på grund av anläggningsarbeten inte överstiga:

60 dB(A)	dagtid (kl. 07-19) vardagar
50 dB(A)	kvällstid (kl. 19-22) vardagar
	dagtid (kl. 07-19) helgdagar
45 dB(A)	kvällstid (kl. 19-22) helgdagar
	natttid (kl. 22-07) samtliga dygn

Kontroll av villkoret ska ske enligt kontrollprogrammet.

8. Rörliga skuggor från vindkraftsanläggningen får inte överstiga 8 timmar per år på störningskänslig plats vid bostäder. Som störningskänslig plats

räknas uteplats, eller yta på 25 m², som används för till exempel rekreation, vila eller arbete, i anslutning till bostäder.

Kontroll av villkoret ska utföras genom att den faktiska skuggtiden ska beräknas och/eller mätas för de bostäder som teoretiskt kan utsättas för rörliga skuggor överstigande 8 timmar per år.

Till den slutligt föreslagna layouten ska bifogas en skuggberäkning för tydliggörande av att föreskrivna villkor kan innehållas med de slutliga verksplaceringarna. Eventuell omkringliggande tillståndsgiven vindkraftverksamhet ska beaktas i skuggberäkningen.

Om det visar sig att någon befintlig uteplats eller, om sådan saknas, ett område om 25 m² i anslutning till bostadshus, får en beräknad teoretisk skuggtid överstigande 8 timmar per år ska relevanta vindkraftverk förses med reglerutrustning som stoppar verken under utsatta tidpunkter.

9. Före driftsättning av vindkraftverken ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för nedfallande is. Skyltarnas placering och utformning ska ske i samråd och godkännas av tillsynsmyndigheten.
10. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras på invallad tät yta, under tak och i övrigt hanteras på ett sådant sätt att eventuellt spill eller läckage inte kan ge upphov till förorening av mark, ytvatten eller grundvatten.
11. Förslag till kontrollprogram omfattande anläggningsarbetena ska lämnas in till tillsynsmyndigheten minst sex veckor innan arbetena påbörjas.

Kontrollprogram för verksamheten i drift ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast 3 månader efter det att första vindkraftverket tagits i drift eller vid den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer. I kontrollprogrammet ska förslag till uppföljning av påverkan på fåglar ingå.

I kontrollprogrammen ska bland annat anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Det överläts till tillsynsmyndigheten att, om det behövs, besluta angående kontrollprogrammen.

12. Bolaget ska senast en månad efter det att anläggningsarbetena är slutförda anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Monterings-, uppställnings-, upplagsytor och liknande, som inte behövs för driften av anläggningen, ska återställas inom ett år från det att anläggningsarbetena har avslutats. Återställningen ska ske i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten.

I det fall inte hela anläggningen enligt tillståndet uppförs samtidigt ska återställning ske i de delar som uppförts. Det ska i de fallen ske senast ett

år efter anläggningsarbetenas avslutande på respektive plats inom verksamhetsområdet.

13. När verksamheten, d v s driften av ett eller flera vindkraftverk, slutligen upphör ska bolaget inom sex månader till tillsynsmyndigheten redovisa en avvecklingsplan. Vindkraftverket anses vara taget ur drift när elproduktionen inte har bedrivits under ett år. I planen ska bland annat redovisas hur och inom vilken tid vindkraftverket/en ska nedmonteras och omhändertas samt hur marken ska återställas. Planen ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Avvecklingen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och vara genomförd i sin helhet vid tillståndstidens utgång.
14. Upplag av massor i samband med anläggande och avveckling av verksamheten ska lokaliseras och utformas i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten.
15. Nyanlagda diken ska utformas så att grumling av vattenmiljön förebyggs och får inte avledas, utan föregående sedimentering eller liknande, direkt ut i sjöar eller vattendrag. Utformningen ska ske i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten.

Delegationer

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten:

- att slutligt godkänna slutlig utformning av vindkraftparken såsom placering av vindkraftverk, fundament, väg- och ledningsdragningar etc. (villkor 2, 4, 9, 14 och 15) med beaktande av vad som framförts av Försvarsmakten beträffande slutlig placering av vindkraftverken.
- att vid behov besluta om kontrollprogram (villkor 11).
- att slutligt godkänna återställningen efter anläggningsarbetena avslutats (villkor 12).
- att slutligt godkänna avvecklingsplan (villkor 13 och 14).

Ekonomisk säkerhet

Detta tillstånds giltighet är enligt 16 kap. 3 § miljöbalken beroende av att bolaget ställer säkerhet, uppgående till totalt 500 000 kr per vindkraftverk, för kostnaderna för efterbehandling eller andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Vid en etappvis utbyggnad får säkerheten ställas i

anslutning till respektive etapp. Säkerheten ska godkännas av miljöprövningsdelegationen innan anläggningsarbetena påbörjas.

Igångsättningstid

Den med tillståndet avsedda verksamheten ska ha satts igång senast tio år efter det att tillståndet vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet i sin helhet. De delar som inte genomförts senast tio år efter det att tillståndet vunnit laga kraft ska anses ha förfallit. Bolaget ska meddela tillsynsmyndigheten och länsstyrelsen när verksamheten har satts igång.

Verkställighet

Miljöprövningsdelegationen avslår bolagets yrkande om verkställighetsförordnande. Tillståndet får tas i anspråk först när det vunnit laga kraft och en säkerhet har godkänts av miljöprövningsdelegationen.

Kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen beslutar med stöd av 47 och 49 §§ delgivningslagen (2010:1932) att beslutet i detta ärende ska delges genom kungörelse. Se vidare information i bilaga 4.

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Bolaget wpd Onshore Broboberget AB planerar för en vindkraftsanläggning längs en höjdrygg på gränsen mellan Rättviks kommun i Dalarnas län och Ovanåkers kommun i Gävleborgs län. Projektbolaget wpd Onshore Broboberget AB ingår i wpd-koncernen och ägs av wpd europe GmbH. I Sverige genomförs utvecklingsarbetet med hjälp av det svenska dotterbolaget wpd Scandinavia AB.

På ett avstånd av ca 7 km från den planerade vindkraftpark Broboberget planerar wpd Onshore Lannaberget AB en vindkraftpark bestående av 35 vindkraftverk. Att båda parkerna byggs är en förutsättning för att det ska vara möjligt med lokal anslutning till stamnätet.

Bolaget ansöker om att få uppföra totalt 80 vindkraftverk med en maximal höjd på 230 meter. Sökanden har under tillståndsprocessen ändrat antalet verk från maximalt 111 st till 80 st.

Samråd

Våren 2012 tog bolaget fram exempel på två preliminära parklayouter som presenterades i samrådsmaterial. Den ena baserades på ett 2 MW vindkraftverk med totalhöjd 170 meter och rotordiameter 90 meter, vilket gav en parklayout med 103 vindkraftverk. Den andra baserades på ett vindkraftverk på 3 MW med en totalhöjd av 200 meter och en rotordiameter på 117 meter, vilket gav en parklayout med 70 vindkraftverk.

Samråd genomfördes därefter under år 2012 med Länsstyrelsen Dalarnas län, Länsstyrelsen Gävleborgs län, Rättviks kommun, Ovanåkers kommun, allmänheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda (samtliga inom 5 km avstånd från projektområdet) samt berörda organisationer och myndigheter.

För att uppnå effektnivån 300 MW, i syfte att få möjlighet att ansluta vindkraftparkerna Broboberget och Lannaberget till stamledningen som passerar Broboberget, beslöt bolaget att under år 2013 ta fram ytterligare tre nya parklayouter för bägge projekten (totalt 163 vindkraftverk, totalhöjd 170 meter). Med anledning av att projekten utökades så genomfördes nya samråd utifrån de nya förutsättningarna med samma parter som i samråden som skedde året innan.

Efter kompletteringsbegäran som bolaget fick från miljöprövningsdelegationen år 2015 genomfördes ytterligare ett samråd med berörda parter där den slutliga utformningen av parken med den reviderade layouten med 80 vindkraftverk med totalhöjden 230 meter redovisades.

Vid bolagets samråd med enskilda och berörda inkom synpunkter från fyra fastighetsägare vid Hylberget, Spjutmyra och Korsåsen. Synpunkter lämnades rörande oro för risk för buller, påverkan på landskapsbilden och på natur- och kulturmiljön.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till miljöprövningsdelegationen den 19 februari 2014.

Föreläggande om komplettering av ansökan har under tillståndsprocessen skickats till bolaget vid fyra tillfällen (oktober 2014, december 2014, juni 2015, december 2015). Efter att den senaste kompletteringen gjordes av bolaget den 7 december 2015 kungjordes ansökan i Dala-Demokraten, Dalarnas Tidningar utom Mora Tidning, Ljusnan och Post- och Inrikes tidningar.

Ansökan remitterades därefter till en rad olika instanser.

Handlingarna har hållits tillgängliga för allmänheten vid kommunkansliet i Rättviks kommun samt hos Länsstyrelsen Dalarna.

Yttranden har kommit in från Länsstyrelsen Gävleborg, kommunstyrelsen i Rättviks kommun, kommunfullmäktige i Ovanåkers kommun, miljö- och byggnämnden i Ovanåkers kommun, myndighetsnämnden i Ljusdals kommun, miljönämnden i Mora/Orsa kommun, Riksantikvarieämbetet, Post- och Telestyrelsen, Luftfartsverket, Trafikverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Försvarsmakten, Dalarnas Ornitologiska Förening, Naturskyddsföreningen i Rättvik och Energimyndigheten.

Sökanden har fått tillfälle att bemöta yttrandena.

Ansökan med yrkanden, åtaganden och förslag till villkor

Yrkanden

wpd Onshore Broboberget AB ansöker om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att inom projektområde som framgår av bilaga 1 och 2, på fastigheterna Ore 1:3 i Rättviks kommun, Dalarnas län samt Blommaberg 2:3, Ovanåkers kommun, Gävleborgs län, uppföra och driva en gruppstation för vindkraft, med högst 80 vindkraftverk med en totalhöjd av högst 230 meter med tillhörande fundament, vägar och annan nödvändig anläggning.

Sökanden yrkar vidare om:

- att den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.
- att tillståndet ska gälla i 35 år från lagakraftvunnet tillstånd.
- att igångsättningstiden ställs till 10 år från lagakraftvunnet tillstånd.
- att villkor meddelas i enlighet med förslag.
- att verkställighetsförordnande medges. Bolaget motiverar bl. a yrkandet med att bolaget, berörda kommuner och lokalbefolkningen har en tydligt uttalad önskan att projekten snarast bör igångsättas.
- att strandskyddsdispens ges för uppförande av vindkraftverk och anslutningsvägar inom område angivet som "*Område där strandskyddsdispens söks*" enligt karta i bilaga 3 till komplettering 2 daterad 2014-12-19.

Åtaganden

Bolaget gör bl. a följande specifika åtaganden vid anläggande och drift av vindkraftsparken:

- a) Vägar och diken kommer vid detaljprojekteringen att utformas och placeras så att de i minsta möjliga mån påverkar sjöar, vattendrag, myrar och våtmarker, i enlighet med vad som anges i MKB kapitel 7.4. I villkor 8 specificeras närmare vilka vattendrag, myrar och våtmarker som får korsas av nya anslutningsvägar.
- b) Nyanlagda vägdiken ska utformas så att grumlig av vattenmiljön förebyggs och får inte avledas direkt ut i vattendrag.
- c) Förstärkning av vägar till och från projektområdet detaljplaneras i samarbete med berörda markägare och andra eventuella berörda parter. Samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken kommer att genomföras i senare skede när det är klarlagt vilka åtgärder som krävs för nya eller förstärkta vägar utanför projektområdet.
- d) Detaljlokalisering av vindkraftverk och vägdragning sker efter samråd med berörd tillsynsmyndighet. Kan tillsynsmyndigheten och sökanden inte enas ska frågan avgöras av miljöprövningsdelegationen på anmaning av sökanden.

Bolagets övriga åtaganden framgår av komplettering 4, daterad 2015-12-04 samt miljökonsekvensbeskrivningen reviderad juni 2015.

Förslag till villkor

1. Om inte annat framgår av angivna villkor, ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i ärendet.
2. Vindkraftverkens totalhöjd ska uppgå till högst 230 meter.
3. Samtliga vindkraftverk ska ges en enhetlig utformning och färgsättning. Verksamhetsutövarens logotype får förekomma på maskinhuset.
4. Varje vindkraftverk ska vara utrustat med åskledare samt med automatstopp.
5. Sökanden ska tillse att varningsskyltar sätts upp med varning för nedfallande is respektive föremål från vindkraftverken.

6. Hinderbelysningen ska så långt möjligt utformas så att olägenheter för närboende undviks, inom ramen för gällande föreskrifter från Transportstyrelsen.
7. Sökanden ska i god tid och senast en månad innan byggnadsföretaget påbörjas informera Post- och Telestyrelsen, Försvarsmakten och Transportstyrelsen om varje verks koordinatposition och totalhöjd över havet.
8. Vindkraftverkens fundament, nyanlagda vägar och övrig tillhörande infrastruktur inklusive tillfälliga ytor som behövs för t ex montering skall placeras inom Projektområdet som är utmärkt på kartorna i bilaga 1a-1c till MKB. Placeringen skall ske med följande restriktioner:
 - a) Områden markerade som Nyckelbiotop (röd) och Naturvärde (gul) enligt karta i bilaga 1a till MKB skall helt undvikas.
 - b) Områden markerade som Visst naturvärde (grön) och Punktobjekt enligt karta i bilaga 1a till MKB skall undvikas, med undantag för ett område på östra delen av Broboberget markerat på kartan i bilaga 1c till MKB.
 - c) Alla sjöar, myrar och våtmarker enligt karta i bilaga 1b till MKB skall helt undvikas, med undantag av två vägar över våtmarker på Broboberget som är markerade på karta 1c.
 - d) De vattendrag med naturliga biflöden och sjöar som anges på kartan i bilaga 1c till MKB skall helt undvikas. Övriga bäckar och större diken på kartan i bilaga 1b till MKB får korsas av nya anslutningsvägar om de inte bryter mot villkor 8 a-c.
 - e) Alla fornlämningar som anges på kartan i bilaga 1b skall helt undvikas.
 - f) Restriktionerna enligt 8 a-b gäller enbart om de i inventeringarna beskrivna naturvärdena finns kvar när detaljprojekteringen utförs.
 - g) Alla områden och punktobjekt enligt punkt 8a-e omges av en tjugo (20) m bred buffertzon som i möjligaste mån skall undvikas. Buffertzonen får ianspråktagas om syftet är att undvika intrång i skyddsvärda områden enligt 8 a-e eller om en alternativ vägdragning skulle medföra omfattande ingrepp i naturen.
 - h) Förstärkning och breddning av befintlig väg får genomföras även när vägen passerar genom eller bredvid områden enligt 8 a-e och 8g. Dessa åtgärder skall genomföras så att påverkan undviks så långt som möjligt.

9. Ljud från vindkraftverken ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 40 dB(A) utomhus vid bostäder och fritidshus. Innan anläggningsarbetet påbörjas ska en förnyad ljudberäkning redovisas till tillsynsmyndigheten, baserad på vindkraftverkens slutliga positioner och vald verksmodell.

Den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras genom emissionsmätningar och beräkningar senast inom ett (1) år från det att vindkraftsparken tagits i drift. Om begränsningsvärdet överskrids har verksamhetsutövaren att inom sex (6) månader säkerställa att angivet begränsningsvärde innehålls, vilket verifieras genom en ny kontroll av ljudnivån. Ljudmätningarna ska utföras genom emissionsmätning av vindkraftverkets källjud. I samråd med tillsynsmyndigheten bestäms hur många vindkraftverk som ska kontrolleras.

Därefter ska kontroll ske så snart det skett förändringar som kan medföra ökade ljudnivåer, eller när tillsynsmyndigheten av annan väsentlig anledning anser att kontroll är befogad. Angivet begränsningsvärde får vid kontrollerande mätningar av ljudnivån enligt ovan inte överskridas vid fler än fem (5) tillfällen per år.

Närmare anvisningar om mätmetoder, mätfrekvenser och utvärderingsmetoder ska anges i kontrollprogrammet.

10. Maximal belastning av rörlig skugga från vindkraftverken vid befintliga uteplatser eller, om sådan saknas, ett område om 25 m² i anslutning till bostads- och fritidshus, får teoretiskt inte överstiga trettio (30) timmar per år (vilket beräknas motsvara 8 timmar faktisk skuggtid per år). Innan igångsättning av vindkraftsparken ska tillståndshavaren redovisa en förnyad beräkning av antal skuggtimmar genom samma metod som använts i ansökan utifrån slutliga förhållanden, vad avser vindkraftverkens slutliga mått och exakta geografiska placering. Om det visar sig att någon befintlig uteplats eller, om sådan saknas, ett område om 25 m² i anslutning till bostadshus, får en beräknad teoretisk skuggtid över 30 timmar per år (vilket beräknas motsvara 8 timmar faktisk skuggtid per år) ska relevanta vindkraftverk förses med reglerutrustning som stoppar verken under utsatta tidpunkter.
11. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras på invallad tät yta, under tak och i övrigt hanteras på ett sådant sätt att eventuellt spill eller läckage inte kan ge upphov till förorening av mark, ytvatten eller grundvatten.

12. För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör bedömning av om villkoren följs och hur verksamheten i övrigt påverkar hälsa och miljö. Kontrollprogrammet ska gälla såväl under anläggningsfas som under driftsfas. I kontrollprogrammet ska metoder och tillvägagångssätt för kontroll och utvärdering anges. Kontrollprogrammet ska i den del som avser anläggningsfasen redovisas till tillsynsmyndigheten senast sex (6) veckor innan arbeten påbörjas och för driftsfasen senast tre (3) månader efter att första vindkraftverket tas i drift.
13. Tillståndshavaren ska ställa ekonomisk säkerhet om 300 000 SEK per vindkraftverk för kostnader för efterbehandling eller andra återställningskostnader som verksamheten kan föranleda. Säkerheten ska ställas genom en under tjugo (20) års successiv uppbyggnad.
14. En första avsättning om 100 000 SEK per vindkraftverk ska ske innan anläggningsarbete påbörjas. Den initiala avsättningen får dock ske i omgångar inför respektive byggetapp av anläggningen. Ytterligare avsättningar ska därefter ske vart femte år efter byggnation med 50 000 SEK per vindkraftverk och betalningstillfälle tills den totala säkerheten är uppnådd tjugo år efter byggnation.
15. Sökanden ska senast en månad efter det att anläggningsarbetena är slutförda anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Temporärt nyttjade markytor under anläggningstiden, som exempelvis upplagsplatser, ska återställas snarast möjligt och senast två (2) år efter att anläggningsarbetet avslutats.
16. Innan driften av vindkraftverk avslutas ska tillståndshavaren meddela tillsynsmyndigheten härom. I samband med detta ska även en plan för avveckling av den verksamhet som berörs ges in till tillsynsmyndigheten.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Planerad verksamhet

Huvudalternativet utgörs av 80 vindkraftverk med maximal totalhöjd 230 meter. Ansökan avser en s.k. boxmodell där den slutliga placeringen av verken (layouten) inte är fastställd i ansökan. Ungefär 90 % av vindkraftverken planerar bolaget att uppföra i Rättviks kommun och resterande 10 % i Ovanåkers kommun. Vindkraftparken bedöms ha en effekt på 2-6 MW per verk.

Bolaget har i miljökonsekvensbeskrivningen redovisat tre olika alternativ hur parken kan komma att utformas inom den angivna ramen för sökt huvudalternativ (80 st vindkraftverk med maximal totalhöjd 230 meter):

- 80 vindkraftverk, maximal totalhöjd 230 meter, 3 MW/verk
- 75 vindkraftverk, maximal totalhöjd 200 meter, 2 MW/verk
- 40 vindkraftverk, maximal totalhöjd 230 meter, 6 MW/verk

Beräkningar av ljud och skuggor i miljökonsekvensbeskrivningen har genomförts för den maximala layouten med 80 vindkraftverk med 230 meter totalhöjd (modell Nordex N131 med 131 meter rotordiameter och 105,5 dB(A) källjud). Samtliga fotomontage har tagits fram med vindkraftverk med rotordiameter på 131 meter respektive 160 meter, bägge med totalhöjden 230 meter.

Slutligt val av vindkraftverk och placering görs när resultat från pågående vindmätningar erhållits. Oavsett val av vindkraftverk, slutlig totalhöjd, slutligt antal verk och slutlig detaljerad layout av parken kommer fastställda villkor för ljud, skuggor och hänsyn till naturvärden och fornlämningar etc. att innehållas.

Ansökan omfattar även planerad verksamhet i form av byggande av fundament, förstärkning av befintliga vägar, anläggande av nya vägar, internt kabelnät, etableringsytor samt kranplatser.

Befintligt vägnät inom projektområdet är väl utbyggt och inom området är det ingenstans längre än 700 meter till närmast befintliga väg. Vägarna har byggts för att klara tunga virkestransporter och vägstandarden är därför generellt sett mycket bra. För att klara transporter av vindkraftverk måste dock en del av de befintliga vägarna förstärkas och tvära kurvor behöver rätas ut. Den sista vägen fram till varje vindkraftverk kommer att behöva nyanläggas.

Material för vägbyggnation etc. kommer tas dels från schaktmassor som alstras i samband med schaktning för fundament och vägdiken, dels från täkter så nära vindkraftparken som möjligt. Inom närområdet finns 17 befintliga eller nedlagda täkter. För eventuellt nya täkter söks separata tillstånd.

En eller flera betongstationer kommer behövas inom vindparksområdet under byggfasen.

Den markyta som kommer användas för fundament, transformatorstation vid varje verk och uppställningsplats för mobilkranar i området uppgår till högst 3000 m² per vindkraftverk (ca 50x60 m). Denna yta kalhuggs och grusas.

Utöver fundament och kranuppställningsplatser kommer andra ytor temporärt behöva tas i anspråk som t ex ytor för montering av rotorerna, ytor för lagring av

delar, uppställningsplatser etc. Var dessa platser kommer vara inom området är ännu inte bestämt då detaljprojektering av parken först kan ske då vindkraftsfabrikat bestämts efter avslutad upphandling.

Sammanlagt beräknas de av bolaget två planerade vindkraftparkerna Broboberget och Lannaberget uppta en markyta om 70-110 ha, vilket motsvarar 1,5-2 % av projektområdenas totala yta på 5470 ha.

Vindkraftverken kommer att kopplas samman till gruppstationer med markförlagda elkablar, vilka förläggs i eller längs med vägarna. Kabeldragning i skogsmark kommer ske på minst 20 meters avstånd från områden med naturvärden eller fornlämningar. Gruppstationerna ansluts till en gemensam huvudledning som går till en transformatorstation inom södra delen av Brobobergets projektområde där koppling till Svenska Kraftnäts 400 kV stamledning sker. En ny stamnätstation kommer behöva byggas för att ansluta de båda parkerna Broboberget och Lannaberget. Huvudledningen planeras att till största del uppföras som luftledning längs befintliga vägar, men grävs ner vid passagen av Ekopark Ejheden. För huvudledningen mellan parkerna kommer ett separat tillstånd för koncession att sökas.

Vindkraftverken beräknas ha en teknisk livslängd av 25-30 år. Efter det att vindkraftparken har tjänat ut kommer anläggningen att nedmonteras och material kommer att återvinnas och bortföras samt marken efterbehandlas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Lokalisering och planförhållanden

Projektområdet ligger ca 2,5 mil väster om Edsbyn och ca 5 mil norr om Rättvik. Avstånd till närmaste större samhälle, Edsbyn i Ovanåkers kommun, är ca 25 km. Det finns även ett mindre samhälle Voxnabruk, som ligger ca 6 km från vindkraftområdet. Avstånd till närmaste bostads- och fritidshus är ca 1 km. På södra delen av Broboberget har projektområdet anpassats för att minska påverkan på boende vid Stormyrtorpet och Korsåsen. Bolaget har även valt att inte föreslå några vindkraftverk inom östra halvan av Ovanåker kommuns vindbruksområde för att minska påverkan för boende i Hylberget och Spjutmyra. Bolaget har istället placerat verk söder om detta kommunala vindbruksområde för att hålla större avstånd till närboende och till det skyddade området Golfersmyran/Ålkarstjärnarna.

Området består av skogsklädda höjder med sjöar och myrmarker i sänkorna. Markägare är Sveaskog. Ungefär 80 % av skogen i projektområdet är yngre än 40 år.

Projektområdets storlek är ca 41 km². Avståndet till närmast planerad vindkraftpark, Lannaberget, är ca 7 km.

Gränsområdet mellan Dalarna och Hälsingland har goda vindförhållanden och få konkurrerande markanvändningsintressen, varför området lämpar sig väl för en vindkraftetablering. Området är även lämpligt då det är långt till boende (avstånd till närmaste fritidshus ca 1 km), har närhet till elanslutning, samt att större delen av området består av brukad skogsmark med väl utbyggt vägsystem och låga naturvärden. Den visuella påverkan bedöms bli måttlig då området är beläget i kuperat skogsområde.

En avgörande faktor vid valet av projektområdet är även att det till stor del utpekats i de kommunala vindbruksplanerna för Rättviks och Ovanåkers kommuner. I vindbruksplanen för Rättviks kommun (antagen i februari 2011) pekas Broboberget ut som prio 1 område för vindkraftetablering, d v s ett område som kommunen anser bör bebyggas i första hand.

I det tematiska tillägget till Ovanåkers kommuns översiktsplan ingår större delen av vindbruksområdet VK8 i projektområdet för vindkraftpark Broboberget. I den aktuella exempellayouten för Broboberget placeras ca en tredjedel av de planerade verken utanför kommunernas utpekade vindbruksområden.

Inga detaljplaner eller områdesbestämmelser berör projektområdet.

Friluftsliv bedrivs t ex i form av jakt, skogspromenader, svamp- och bärplockning.

Miljökonsekvensbeskrivning

Bolagets beräkningar, utredningar och studier i miljökonsekvensbeskrivningen baseras på vindkraftverk med totalhöjd 230 meter.

Alternativa lokaliseringar

Bolaget har studerat två alternativa lokaliseringar – ett område i södra delen av Ovanåker och ett i centrala Rättvik. Två parklayouter med drygt 100 vindkraftverk har tagits fram för de alternativa lokaliseringarna utifrån samma kriterier som ansökt huvudalternativ. Kriterierna har varit följande.

- Goda vindförhållanden
- Påverkan för närboende
- Områdets storlek, antal vindkraftverk
- Riksintresseområden och reservat
- Mark- och hydrologiska förhållanden

- Övriga skyddsvärden t ex nyckelbiotoper

De alternativa områdena i båda kommunerna har utvärderats men valts bort främst på grund av motstående natur- och kulturintressen, ökad påverkan för närboende och för att områdena rymmer färre vindkraftverk.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att projektet inte genomförs, vilket i sin tur medför att marken fortsatt kommer att brukas som idag genom att skog avverkas inom området. Landskapsbild, kultur- och naturmiljön påverkas inte utöver det som sker med dagens verksamhet och ljudnivåerna i omgivningen förblir oförändrade.

Om vindkraftparken inte uppförs innebär det att den förväntade elproduktionen inte kan erhållas, med tillhörande konsekvenser för miljön. Den förväntade produktionen från vindkraftparkerna Broboberget och Lannaberget skulle t ex motsvara ungefär hälften av vad kärnkraftverket i Oskarshamn 1 ger ett genomsnittsår.

Riksintressen och skyddade områden

Förutom det riksintresseområde för skyddade vattendrag (4 kap. 6 § miljöbalken) som omfattar hela Voxnans avrinningsområde inklusive vissa delar av Broboberget så överlappas projektområdet inte av något annat riksintresse såsom försvarets eller flygets intressen. Voxna Bruk som är riksintresseområde för kulturmiljövården är beläget ca 5 km från projektområdesgränsen för Brobobergets vindkraftpark.

Inom projektområdet finns inga skyddade områden i form av Natura 2000-områden eller naturreservat, men en del områden i närheten omfattas av sådant skydd.

Söder om projektområdet har naturreservaten Trollmosseskogen och Gåsberget avsatts för att skydda en gammal barrskog respektive en lövbränna. Dessa reservat är även skyddade enligt Natura 2000. Öster om Broboberget finns våtmarksområdet Ålkarlstjärnarna som är skyddat enligt Natura 2000. Andra skyddade områden och riksintresseområden finns på större avstånd.

Väster om projektområdet har markägaren Sveaskog avsatt ett större område benämnt Ekopark Ejheden. Sveaskog har där frivilligt åtagit sig att avstå från skogsbruk på minst hälften av marken.

Landskapsbild

En siktanalys har utförts och fotomontage har gjorts på layouten med huvudalternativet 80 vindkraftverk (230 m totalhöjd) samt för de alternativa

utformningarna med 75 vindkraftverk (200 m totalhöjd) respektive 40 vindkraftverk (230 meter totalhöjd).

Från de platser i närzonen (0-5 km) där vindkraftverken inte skymms kommer förändringen av landskapsbilden att vara tydlig. När man färdas i landskapet kan vindkraftverk komma att synas vid sjöar och hyggen där skog inte skymmer utblickarna. Landskapet där vindkraftparken planeras är kuperat och i huvudsak täckt av skog vilket gör att vindkraftverken från många håll kommer att skymmas helt eller delvis. Påverkan på landskapsbilden bedöms sammantaget som måttlig.

Vindkraftverken kommer att förses med hinderbelysning då totalhöjden kommer vara över 150 meter.

Naturmiljö

Inom projektområdet finns inga skyddade områden i form av t ex riksintressen för naturvård, naturreservat eller Natura 2000-områden. Utanför etableringsområdet ligger dock ett antal skyddade områden såsom Voxnan (riksintresse för naturvården och friluftslivet, naturreservat, Natura 2000-område), Ålkarstjärnarna (Natura 2000-område), Trollmosseskogen (naturreservat och Natura 2000-område), Gåsberget (naturreservat och Natura 2000-område), Kallbergsån (blivande naturreservat), och Ekopark Ejheden (av Sveaskog frivilligt avsatt mark inom skogsbruksområde).

Den huvudsakliga markanvändningen i Ekopark Ejheden är skogsbruk. Sveaskog avser att bedriva skogsbruk på 53 % av Ekoparkens yta (47 % om naturvårdshänsyn vid avverkning räknas med). De senaste åren har 250 ha skog avverkats i Ekoparken och ytterligare 430 ha är avverkningsanmälda. Vattenståndet i de stora sjöarna i Ekoparken regleras av fyra äldre dammar som utgör vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer. Ekoparken bedöms i första hand komma att påverkas genom att vindkraftverken på Lannaberget syns och hörs i närliggande områden. Då närliggande områden har generellt låga naturvärden och används i huvudsak för skogsbruk samt att påverkan blir liten vid bl.a. Ejhedens by så bedöms vindkraftparkerna Broboberget och Lannabergets påverkan på naturvärden, friluftsliv och turism bli liten.

Genomförda naturvärdesinventeringar visar att området domineras av produktionspräglad planterad barrskog med låga naturvärden, men även mindre ytor bestående av högre naturvärden bland annat i form av äldre barr- och lövskogar. Ett omfattande skogsbruk har under lång tid bedrivits i området.

Skogar av högsta naturvärdesklass, nyckelbiotop/högre naturvärde, utgör bara 2,4 % av Broobergets projektområde.

Rättviks Naturskyddsförening har under åren 2011-2012 genomfört en inventering av skogar i norra delen av Ore socken, Rättviks kommun. Resultatet från inventeringen visar på 19 skyddsvärda områden. Av dessa berör en mindre del av ett av dessa Broobergets projektområde. Området är en av Sveaskogs nyckelbiotoper vilket undantar området från skogsbruk och vindkraftverk.

Inga vindkraftverk eller anslutningsvägar kommer att placeras i ytor som i bifogade kartor i miljökonsekvensbeskrivningen markerats som nyckelbiotop eller naturvärde. Punktvärden (enstaka träd eller rödlistade arter) ska även skyddas så långt möjligt mot avverkning. Vindkraftverk, kranplatser, uppläggningsytor, transportvägar och transformatorstationer kommer i huvudsak att placeras på hyggen eller skogar som är yngre än 40 år vilket utgör ca 80 % av skogsmarken i projektområdet.

För att minska intrånget i skogsmarken kommer transporter i första hand att ske på befintliga skogsbilvägar.

Sammanfattningsvis kommer vindkraftverk, vägar och andra anläggningsytor i huvudsak att placeras utanför de delområden som har högre naturvärden, varför påverkan på mark och vegetation sammantaget bedöms som liten.

Strandskydd

Sjöar och vattendrag, inklusive större diken, omfattas av ett generellt strandskydd på 100 meter. Några vindkraftverk och anslutningsvägar kan komma lokaliseras inom strandskyddsområde, vilka framgår av kartor i komplettering 2 av ansökan, daterad 2014-12-19. Inga vindkraftverk kommer dock att placeras inom en buffertzona på 20 meter kring sjöar, vattendrag, myrar och våtmarker.

Bolaget bedömer att det är nödvändigt att ianspråkta ett fåtal hektar strandskyddad mark för att i första hand anlägga anslutningsvägar och i andra hand vindkraftverk. Aktuella strandskyddsområden finns främst vid små sjöar och vattendrag och områdenas betydelse för att tillgodose strandskyddets syften bedöms vara små. Intrånget kommer enligt villkorsförslag 8 enbart att ske i områden som inte omfattas av naturvärdesområden och en skyddszon om 20 meter lämnas generellt till sjöar och vattendrag enligt samma villkor.

Hydrologi

Inom projektområdet finns femton sjöar som är tillräckligt stora för att namnges i fastighetskartan. Det finns även flera bäckar och diken inom området.

På låglänta platser i landskapet finns gott om mossar och våtmarker. Norra delen av projektområdet berörs av ett våtmarksområde kallat "Myrområde öster om Storejen" i Länsstyrelsens och Naturvårdsverkets våtmarksinventering. Detta område bedöms tillhöra den näst högsta kategorin i inventeringen (Högt naturvärde) och lyfts fram som skyddsvärt. På två stora myrholmar med fastmark inom detta område avser bolaget placera vindkraftverk. Vid dessa två områden frångår bolaget boxmodellen och slår redan i ansökan fast att om det uppförs vindkraftverk på myrholmarna så anläggs anslutningsvägarna på de platser som framgår av ansökan.

Den delvis dikade Örlaxmyren i den centrala delen av Broboberget hyser enligt våtmarksinventeringen "Okända naturvärden". I den norra kanten av det området kan ett vindkraftverk komma att placeras mitt på en större avverkningsyta. Anslutningsvägen till vindkraftverket går över samma avverkningsyta till närmaste befintliga väg. Den hydrologiska påverkan på Örlaxmyren bedöms bli mycket liten.

Sammanlagt omfattar sjöar, myrar och våtmarker ca 12,6 % av projektområde Broboberget.

Det intensiva skogsbruket och de omfattande dikningarna gör att inga orörda vattendrag med höga naturvärden finns kvar i projektområdet.

Kallbergsån, öster om Broboberget, hyser i sitt nedre lopp stensimpa och öring. Länsstyrelsen Gävleborg planerar att inrätta ett naturreservat kring Kallbergsåns nedre lopp vilket, enligt bolaget, gör det motiverat att undvika nyanläggning av vägpassager i ån inklusive dess naturliga biflöden.

Gäddtjärnsbäcken i södra delen av projektområdet utgör gräns för naturreservaten Trollmosseskogen och Gåsberget vilket gör det motiverat att undvika nyanläggning av vägpassager över Gäddtjärnsbäcken.

Med de skyddsåtgärder som föreslås bedömer bolaget att planerad vindkraftpark inte kommer påverka våtmarker och sjöar på ett sådant sätt att det medför negativa effekter på områdets naturvärden eller på värdefulla naturområden utanför projektområdet.

Fåglar

Naturkonsultföretaget Ecocom AB har under åren 2012 och 2013 genomfört inventeringar av örnar, andra rovfåglar, lommar samt spelplatser för tjäder och orre. Inventeringar har utförts under sammanlagt fem tillfällen under perioden 21 februari 2012 - 30 april 2013.

Förekomsten av spelflygande, revirhävande kungsörnar har undersökts under två olika perioder februari-mars 2012 samt februari-april 2013. Utöver det har boletning genomförts under perioden juni-september 2012.

Vid rovfågelinventeringen som utfördes år 2012 gjordes 23 observationer av sex rovfågelarter – bivråk, ormråk, fiskgjuse, blå kärrhök, tornfalk och stenfalk. Av dessa arter är bivråk (VU) och blå kärrhök (NT) upptagna på den svenska rödlistan. Bivråk, blå kärrhök, fiskgjuse och stenfalk är även inkluderade i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv.

Inventeringen visar att blå kärrhök, fiskgjuse och stenfalk inte häckar inom eller i anslutning till projektområdet. Observationerna av bivråk kan tyda på att arten häckar i projektområdets omgivningar. Tornfalk sågs på ett antal platser och arten har sannolikt flera häckningar inom eller i närheten av projektområdet. Ormråk observerades endast en gång under häckningsperioden, men det kan inte uteslutas att arten häckar i närheten av projektområdet.

Rovfågelinventeringen avseende främst kungsörn visar att rekommenderade skyddsavstånd till örnbögar går att innehålla och att projektet har liten påverkan även på andra känsliga fågelarter.

Vid inventeringarna besöktes 11 sjöar/tjärnar som kunde tänkas hysa häckande lommar. Både smålom och storlom observerades i sjöar ca 2 km utanför projektområdet, någon häckning kunde dock inte konstateras. Någon lom sågs heller inte flyga genom projektområdet eller i riktning mot projektområdet under häckningsperioden.

Någon spelplats för tjäder påträffades inte under genomförda inventeringar.

Under 2012 konstaterades orrspel på flera håll i projektområdet, men några större ansamlingar av spelande orrtuppar kunde inte lokaliseras.

Sammanfattningsvis finns det inom eller i projektområdets direkta närhet (1 km) inga häckande lommar, inga viktigare spelplatser för tjäder eller orre, inget viktigt område för rovfåglar och det finns sannolikt ingen aktiv boplatz för kungsörn inom 3 km från projektområdena. Genomförda inventeringar visar att projektområdet tangeras av två kungsörnsrevir år 2012, men inget år 2013. Bolaget bedömer att vindkraftparken inte kommer skada fortplantningsområden eller viloplats för kungsörn och att området inte används så intensivt av kungsörn på ett sätt som riskerar att påverka kungsörns population eller bevarandestatus negativt.

Ecocom AB rekommenderar i sin inventeringsrapport avseende rovfåglar och lommar att efter en eventuell vindkraftetablering bör utläggning av åtel i området om möjligt förbjudas och inga slaktrester lämnas kvar efter jakt. Större

döda djur bör snarast möjligt forslas bort. Detta för att undvika att större rovfåglar, främst örnar, dras till området.

Fladdermöss

Inventering har genomförts inom projektområdet i miljöer som bedömts intressanta av inventerarna. Inventeringen utfördes med en kombination av automatisk punkttaxering med s.k. autoboxar på 18 lokaler samt med manuella undersökningar med handburen detektor.

Sammanlagt registrerades minst tre fladdermusarter. Den absoluta majoriteten av registrerade fladdermusarter i autoboxarna tillhör arten Nordfladdermus vilken utgör 80 % av registreringarna inom Broboberget. Näst vanligast var arter av släktet Myotis (sannolikt vattenfladdermus och/eller taigafladdermus/mustaschfladdermus) som utgör 20 % av registreringarna. Ingen av de påträffade arterna är rödlistade eller förekommer på habitatdirektivet även om de i likhet med alla fladdermusarter i Sverige är fridlysta.

Utifrån genomförd inventering bedöms att planerad vindkraftetablering inte innebär någon större risk för negativ påverkan på fladdermusfaunan i regionen.

Övrigt djurliv

Störningar på djurlivet i området kan komma att uppstå under byggtiden pga. ökad mänsklig närvaro, buller från arbetsmaskiner etc. Påverkan under driftsfasen bedöms inte medföra några betydande konsekvenser.

Kulturmiljö

Bolaget har genomfört en frivillig arkeologisk utredning som omfattar en översiktlig studie av det historiska kartmaterialet, en fältinventering samt en kulturhistorisk värdering och antikvarisk bedömning av i området förekommande forn- och kulturlämningar.

Vid den genomförda arkeologiska fältinventeringen registrerades 140 lokaler med fornminnen i projektområdet. 106 st av dessa utgörs av platser med rester av kolmilor och/eller kolarkojor, vilket har sin bakgrund i närheten till tre bruk (Furudal, Dalfors och Voxna Bruk). I övrigt påträffades bl. a två större bebyggelselämningar, grunderna av Brobo fåbodar, en dammvall, en vägbank och tre gruvhål efter provbrytningar.

Närmast belägna riksintresseområde för kulturmiljövården är Voxna Bruk, beläget ca 5 km öster om projektområdet. Andra riksintresseområden är belägna på ca 15 till 40 km avstånd. Fotomontage från Voxna bruk tyder på att få vindkraftverk kommer att bli synliga från bruksmiljön och de som eventuellt syns kommer skymta bakom träd.

Med anledning av de relativt långa avstånden till riksintresseområdena för kulturmiljövård görs bedömningen i den arkeologiska utredningen att upplevelsevärdet inte kommer att påverkas alls eller i ringa grad av den planerade vindkraftetableringen.

Projektområdet har avgränsats så att fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar bevaras. Vindkraftparkens påverkan på de arkeologiska värdena bedöms sammantaget som liten.

Friluftsliv och rekreation

Inom projektområdet finns inga skyddade områden för friluftsliv och turism. Ekopark Ejheden genomkorsas av skogsbilvägar, men inga vandringsleder eller anordnade naturstigar finns inom parken. Inga turistföretag bedriver organiserad verksamhet i Ekoparken även om besök och enstaka turer kan ha genomförts de senaste åren.

Under anläggningstiden utgör området en byggarbetsplats och de platser där bygge pågår kommer att vara avspärrade av säkerhetsskäl. Efter att anläggningsarbetena är avslutade kommer vindkraftparken eller de enskilda vindkraftverken inte att inhägnas på något sätt.

Tillgängligheten för friluftaktiviteter såsom jakt, svamp- och bärplockning eller möjligheten till vandring, utveckling av turism etc. bedöms inte påverkas på ett betydande sätt. Etableringen kommer dock att förändra upplevelsen av området. De negativa konsekvenserna är främst kopplat till att de nya vägarna, uppställningsplatserna, vindkraftverken och ljudet kommer att förändra naturupplevelsen i samband med aktiviteten.

Övrig markanvändning och övriga intressen

I området bedrivs idag ett aktivt skogsbruk. Även jakt bedrivs inom området. Markägaren Sveaskog har arrenderat ut jakten till ett antal jaktlag.

Endast en begränsad areal kommer, i och med vindkraftetableringen, att upptas av nya vägar och uppställningsplatser, ca 1,5-2 % av totala projektområdet. I övrigt bedöms inte vindkraftparken begränsa möjligheten till att fortsatt bedriva skogsbruk och jakt som idag.

Ingen övrig mark- och vattenanvändning har identifierats inom området. Sammantaget bedöms påverkan bli liten.

Ljud

Under anläggnings- och avvecklingsarbetet av vindkraftparken kommer trafik i området och de maskiner som används att skapa visst buller i området. Under

driftskedet uppkommer ljud från vindkraftverken och de servicefordon som trafikerar området.

Beräkningar för parklayouten 80 vindkraftverk med 230 meter totalhöjd visar att riktvärdet 40 dB(A) innehålls vid samtliga permanent- och fritidsbostäder.

Ljudberäkningar som genomförts visar de kumulativa effekterna som kan förväntas vid utbyggnad av både vindkraftpark Broboberget och vindkraftpark Lannaberget. Dessa beräkningar visar att det går att innehålla riktvärden och rekommenderade värden även om bägge parkerna anläggs.

Skuggor

Bolaget har utfört beräkningar av den teoretiskt maximala skuggtiden för den planerade vindkraftparken. Enligt beräkningarna kan den teoretiskt maximala skuggtiden komma att överskrida rekommenderade värden för ett eller två fritidshus.

Vid fastställande av den slutliga layouten kan vindkraftverk, som riskerar medföra att riktvärdet för skuggning överskrids, förses med skuggreglering. Den sammantagna påverkan från skuggor bedöms bli måttlig.

Kemikalier och avfall

Mängden kemikalier som kommer hanteras är begränsad och det som framförallt kommer att användas är olja och glykol. Vid val av produkter kommer om möjligt de som är minst farliga för människors hälsa och miljö att väljas. Hanteringen kommer att ske i enlighet med gällande regler.

Risker

Under byggtiden och driften finns vissa speciella risker för personalen som jobbar inom parken. Olyckor kan även medföra att läckage uppstår av t ex hydraulolja eller diesel.

Is och snö kan vid speciella väderleksförhållanden falla ner i närheten av verken. Ett högsta riskavstånd på ca 400 meter vid maximal vindhastighet på 25 m/s brukar användas. Varningsskyltar kommer sättas upp.

Risken för haveri av vindkraftverk eller brand är generellt liten.

Olycksriskerna för allmänheten bedöms av bolaget som obetydliga. För anställda och entreprenörer finns viss risk för arbetsplatsolyckor.

Elektromagnetiska fält

Sedan år 2002 finns ett allmänt råd från tidigare Statens strålskyddsinstitut som anger referensvärden för allmänhetens exponering för magnetfält.

Referensvärdena är rekommenderade maxvärden och bygger på riktlinjer från EU. För magnetfält med frekvensen 50 Hz är referensvärdet 100 μ T.

Eftersom kablarna som ingår i parknätet är markförlagda bedöms de endast ge upphov till ett försumbart magnetfält. Kablarna är även placerade på behörigt avstånd från bostadshus. Huvudledningen mellan parkerna kommer ge upphov till lägre magnetfält än de befintliga stamledningarna eftersom mindre ström flyter genom denna.

Påverkan under anläggningstiden

Byggnationen av vindkraftanläggningen beräknas ske i perioder under en tid av ca 2-4 år och under dessa perioder kommer temporärt buller att uppstå vid bland annat avverkning, schaktning, lastning, transporter och eventuellt krossning, borrar och sprängning.

Under anläggningstiden kommer ljudbegränsningar ske i enlighet med regler om bullerbegränsning vid byggarbetsplatser.

Då anläggningsarbetena inte sker vid ett och samma tillfälle i hela parkområdet bedöms miljökonsekvenserna sammantaget bli måttliga under byggtiden.

Kumulativa effekter

Närmaste befintliga vindkraftpark är Hedbodberget ca 17 km söder om Broboberget i Rättviks kommun. Dessa vindkraftverk ligger så långt från den planerade parken i Broboberget att kumulativa effekter i fråga om ljud och skuggor inte beräknas uppstå.

Vad gäller påverkan för de planerade och existerande parkerna Mässingsberget, Österåberget och Hembärgen så ligger dessa på så långt avstånd från Broboberget att inga kumulativa effekter för ljud och skuggor uppstår.

Avståndet mellan de av bolaget planerade projektområdena Broboberget och Lannaberget är ca 7 km. Hela miljökonsekvensbeskrivningen för Broboberget respektive Lannaberget är baserat på antagandet att båda parkerna får tillstånd och byggs i sin helhet, d v s beräkningar av ljud, skuggor och synbarhet utgår från det antagandet. Att båda parkerna byggs är en förutsättning för att det ska vara möjligt med lokal anslutning till stamnätet.

Vindkraftetableringarna är placerade så långt ifrån varandra att de kommer uppfattas som separata avlägsna grupper i landskapet från de platser där de kan ses på samma gång. Två platser har uppmärksamats där Brobobergets och Lannabergets vindkraftparker kan ses samtidigt. Dessa platser är ett hygge på vägen mellan Tackåsen och Häven samt utsiktstornet vid Ärtåsen.

Miljömål

Enligt bolaget konstaterade vindkraftsutredningen år 1999 att vindkraften direkt eller indirekt bidrar till att uppfylla tolv av de femton nationella miljö kvalitetsmålen. För att vindkraften ska vara förenlig med vissa av målen krävs dock hänsynstagande vid val av lokalisering och utformning av vindkraftparken.

Utifrån de undersökningar och med de skyddsåtgärder som föreslås bedömer bolaget att Brobobergets vindkraftpark inte kommer påverka de nationella miljömålen negativt.

Bolaget bedömer även att vindkraftparken bidrar positivt till uppfyllelse av de regionala och lokala målen för begränsad klimatpåverkan. Vindkraftparken bedöms inte heller motverka något regionalt klimatmål eller några av de strategier som berörda länsstyrelser fastställt för att uppnå de regionala målen.

Miljö kvalitetsnormer

Bolaget bedömer att anläggande av Brobobergets vindkraftpark inte innebär att någon av gällande förordningar om miljö kvalitetsnormer kommer att överskridas.

Allmänna hänsynsregler

Sökanden gör den sammanfattande bedömningen att, med de åtgärder och arbetssätt som genomförts och som planeras utföras, så uppfyller bolaget de förpliktelser som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Hushållning med naturresurser

Vindkraft utgör en förnybar energikälla som idag främst ersätter el producerad med fossila bränslen i det nordiska kraftsystemet och på sikt skulle kunna ersätta en del av befintlig kärnkraft.

För att hålla nere kostnaden för produktion av el från vindkraft och därmed i förlängningen erhålla ett stabilt el- och elcertifikatpris för konsumenter och industrier är det av samhällsekonomiskt intresse att vindkraftsanläggningar tillåts etableras på platser där det råder goda vindförhållanden.

Yttranden

Yttranden som inkommit i ärendet återges här i korthet. Aktbilagans nummer i ärendet framgår inom parentes.

Länsstyrelsen Gävleborgs län (52) anser att:

- planerad verksamhet med vindkraftpark Broboberget kan tillåtas.

- giltighetstiden för tillståndet kan accepteras till 35 år efter lagakraft vunnit beslut under förutsättning att återställning genomförts inom ramen för tillståndstiden.
- en igångsättningstid på tio år är en lång tid, men detta skulle kunna accepteras under förutsättning att tillståndet i de delar som inte uppförts inom tio år förfaller, d v s hela anläggningen måste uppföras inom ramen för igångsättningstiden.
- verkställighet inte ska meddelas projektet.
- påverkan på strandskyddet i området är acceptabel.

Länsstyrelsen lämnar en del synpunkter på bolagets villkorsförslag enligt nedan.

Villkor 2: Villkoret bör utgå då vindkraftverkens höjd ingår inom tillståndets ram.

Villkor 5: Villkoret behöver förtydligas med tidpunkt för när skyltarna ska vara uppsatta samt att arbetet ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Villkor 6 och 7: Det saknas behov av dessa villkor eftersom kravet redan är reglerat genom bl. a Transportstyrelsens föreskrift (TFS 2010:155). Villkor bör istället formuleras enligt följande: *"Hinderbelysningen ska så långt som möjligt utformas så att olägenheter för närboende undviks."*

Villkor 9: Formuleringarna i villkoret angående t ex att *"begränsningsvärde får vid kontrollerade mätningar av ljudnivån enligt ovan inte överskridas vid fler än fem måttillfällen per år"* kan inte accepteras enligt Länsstyrelsen.

Villkor 13 och 14: Bolagets förslag till belopp och initial avsättning kan accepteras, liksom en successiv avsättning av säkerheten vart femte år under förutsättning att hela beloppet är avsatt senast tio år efter byggnation. Villkoret ska förses med ett krav på uppräknings belopp vart femte år.

Villkor 16: Länsstyrelsen har inga synpunkter på förslaget till villkor, men vill komplettera med skrivning om ytterligare krav kopplat till återställningen.

Nya villkor: Länsstyrelsen har ytterligare förslag på två villkor kopplade till upplag av massor och anläggande av diken.

Rättviks kommun, kommunstyrelsen (51) tillstyrker vindkraftpark Broboberget enligt 16 kap 4 § miljöbalken. Kommunen anser att vindkraft är en lämplig markanvändning i det ansökta området.

Ovanåkers kommun, kommunfullmäktige (61) tillstyrker med stöd av 16 kap. 4 § miljöbalken vindkraftpark Broboberget. Projektet innebär få negativa effekter på allmänna och privata intressen inom kommunen. Etableringen

överensstämmer med kommunens ställningstagande och intentioner i gällande översiktsplan tema vindkraft.

Kommunen gör den sammantagna bedömningen att inget av de skyddade områdena öster om ansökningsområdet riskerar någon påtaglig skada, d v s följande områden:

- *Ålkarstjärnarna* - Natura 2000-område,
- *Voxnan inkl dess avrinningsområde* - riksintresse för outbyggda vattendrag enligt 4 kap. 6 § miljöbalken samt riksintresse för naturvården och friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken och dessutom är älv-sträckan avsatt som naturreservat och Natura 2000-område
- *Voxnabruk* – riksintresse för kulturmiljövården

Den sammantagna påverkan på landskapet och andra intressen bedöms vara godtagbar och inga motstående intressen har kommit kommunen tillkänna.

Ovanåkers kommun, miljö- och byggnämnden (60) har följande synpunkter på ansökan:

- Riktvärden och rekommendationer för buller och skuggtid bör inte överskridas vid fritidshus eller bostadshus.
- Vid risk för att de rekommenderade maximala skuggtiderna överskrids, bör åtgärder sättas in för att minska störningsrisken. Detta gäller exempelvis fastigheten Spjutmyra 7:2, som i den av bolaget redovisade skuggberäkningen kan få en skuggtid som överskrider den rekommenderade maximala tiden.
- Vindkraftverk och vägar bör inte anläggas i områden som i miljökonsekvensbeskrivningen fått klassningen visst naturvärde, naturvärde eller nyckelbiotop. Området vid Övre Sälmputten, nr 13 i Callunas inventering, har fått klassningen visst naturvärde och det bör därför inte placeras något vindkraftverk inom detta område.
- Om tillstånd ges, bör det med tanke på den snabba teknikutvecklingen ha en begränsad giltighetstid på högst 30 år efter att det vunnit laga kraft.

Ljusdals kommun, Myndighetsnämnden (40) föreslår att ett eventuellt tillstånd villkoras med att uppfylla Folkhälsomyndighetens riktvärden för lågfrekvent buller inomhus (FoHMFS 2014:13).

Mora Orsa miljönämnd (49) bedömer att helhetsupplevelsen av landskapsbilden inte påverkas negativt. Om möjligt bör hinderbelysningen

begränsas i största möjligaste utsträckning för att inte påverka landskapsbilden negativt vid gryning, skymning och mörker.

Riksantikvarieämbetet (45) avstår från att lämna synpunkter i ärendet och anser att ärendet istället bäst hanteras av länsstyrelsen, som företrädare för de statliga kulturmiljöintressena.

Post- och Telestyrelsen (PTS) (46) har gett en sammanställning av de aktuella tillståndshavare av radiolänkstråk som finns i aktuellt område.

Luftfartsverket (47) har inget att erinra mot etableringen.

Trafikverket (48) har inget att erinra mot etableringen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (50) har inget att invända mot vindkraftsetableringen.

Skogsstyrelsen (53) anser att skyddsåtgärderna generellt är tillräckliga för att värna om områdenas skogliga naturvärden. Skyddsåtgärderna för de kulturhistoriska lämningarna bedöms som helt tillfredsställande.

Skogsstyrelsen är tveksam till formuleringen i den reviderade versionen av miljökonsekvensbeskrivningen (sid 115) att etablering av vindkraftverk kan ske på f d skyddsvärda miljöer om de avverkats. Detta kan, enligt Skogsstyrelsen, leda till att skyddsvärda skogar avverkas av markägaren med syfte att förenkla processen vid vindkraftetableringen.

Det är viktigt att undvika och förstöra gammal död tallved i form av silverlågor, torrakor och brandstubbar vid exploatering för vägar och uppställningsplatser, då många av områdets naturvärden och artmångfald är beroende av dessa.

Skogsstyrelsen förutsätter att den örninventering som utförts inför miljökonsekvensbeskrivningen har utförts mer noggrant och systematiskt än den inventering som tidigare genomförts i rapporten om Ore skogsrike.

Naturvårdsverket (54) meddelar att man inte har möjlighet att fördjupa sig i ärendet, men anser att det är viktigt att bolaget tar hänsyn, som innebär att höga naturvärden inte påtagligt skadas. Detta gäller i synnerhet de nyckelbiotoper och naturvärdesområden som finns inom parkområdet. I fallet känsliga arter, fåglar och fladdermöss bör åtgärder vidtas för att minimera påverkan på dessa.

Sveriges Geologiska Undersökning (55) anser att sökanden kan utveckla informationen om geologin mer än vad som gjorts i miljökonsekvensbeskrivningen.

Området berörs i dagsläget av två undersökningstillstånd enligt minerallagen.

Försvarsmakten (56) har inget att erinra mot de föreslagna vindkraftverken. Yttrandet gäller bara angivet område och höjd. Flyttas en vindkraftverksposition i någon riktning mer än 30 meter utanför angivet område eller om totalhöjden ändras måste Försvarsmakten få in en ny remiss.

Dalarnas Ornitologiska Förening, DOF (57) anser att miljökonsekvensbeskrivningen, när det gäller fågellivet, inte är tillräckligt ingående. Tiden som avsatts för inventering bedömer DOF som alltför ringa. Ett beviljande av tillstånd kan leda till att flera rödlistade fågelarter eller dess miljöer skadas. Särskilt gäller detta arterna smålom, bivråk och kungsörn. Större hänsyn behöver tas till förekomsten av bivråk, som har samma hotklass som kungsörn.

Lokaliseringen av två stora vindkraftparker på båda sidor om Ejhedens Ekopark är anmärkningsvärt dålig.

DOF yrkar på att exploatering inte ska medges till båda vindkraftparkerna (Broboberget och Lannaberget). Ytterligare studier av inverkan på fågellivet måste genomföras och först därefter bör ett ställningstagande ske till vilken av parkerna som är mest lämpad att genomföra.

Naturskyddsföreningen Rättvik (58) anser att det byggts tillräckligt med vindkraft i Rättviks kommun och att det är helt befängt att bygga två så stora vindkraftsparker så nära varandra. Parkerna kommer enligt föreningen bilda ett industrilandskap runt den finast kvarvarande skogen på dessa breddgrader.

Vindkraftparkerna Broboberget och Lannaberget kommer vara hot mot den biologiska mångfalden i området. Landskapet kommer bli fragmenterat av vägar, kraftledningar, vindkraftverk m m. Vid Broboberget finns Voxnaälven som har högt skyddsvärde och dessutom är ett blivande biosfärområde.

Föreningen påpekar vidare bl a att hela området norr om Dalfors utgör ett kärnområde för grön infrastruktur och att det är inventerat av föreningen. Området mellan de två parkerna är en värdetrakt för skogsskydd och hela Ore skogsrike har blivit utsedd av Världsnaturfonden till en "Skogens pärla". Området kan inte få förstöras av vindkraftutbyggnad menar föreningen.

Den unika naturen i Ore skogsrike har en potential för en växande besöksnäring som kan skapa nya permanenta jobb i Furudal. Denna möjlighet kommer förstöras med vindkraftutbyggnad.

Vid fågelinventeringar i ansökningsområdet för Broboberget och Lannaberget återfanns totalt 8 arter som står med i EU-fågeldirektivets bilaga 1. Projektområdena har, enligt föreningen, stor betydelse som häcknings-, födosöks- och spelområde för fåglar. På grund av områdets betydelse som fågellokal och de

risker som etableringen medför för skyddsvärda fågelarter anser Naturskyddsföreningen att bolaget inte visat att de valda platserna uppfyller kravet på en lämplig placering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Föreningen påpekar att det finns brister i bolagets inventering av smålom, skogshöns och ugglor.

Naturskyddsföreningen anser att den sökta vindkraftsetableringen skulle påverka smålommen negativt.

Området har en stor förekomst av orre och det är relativt vanligt att se stora flockar i området. Det är anmärkningsvärt att inga spelplatser för orre och tjäder hittats vid bolagets inventering. Föreningen anser att även mindre spelplatser måste skyddas.

Fiskgjuse häckar i närområdet.

Enligt föreningens mening står det helt klart att närområdet innehåller ett revirhävande par av kungsörn och adult örn har också observerats.

Flodpärlmussla finns i Håvaån. Föreningen finner det anmärkningsvärt att bolaget inte genomfört en inventering i vattendragen inom exploateringsområdena.

Föreningen har även synpunkter på allemansrätten, påverkan på vatten i området, påverkan av vägar och elledningar, buller, visuell påverkan m m.

Energimyndigheten (59) framför att projektområdet inte är utpekad som riksintresse för vindbruk, men de sammanvägda förutsättningarna för vindkraftetablering kan likväl vara gynnsamma, enligt Energimyndigheten. I det tematiska tillägget för vindkraft i Rättviks kommun (antagen 2011) pekas Broboberget ut som ett lämpligt område för vindkraftutbyggnad. I det tematiska tillägget för vindkraft i Ovanåkers kommun (antagen 2011) pekas även ett intresseområde för vindkraft ut (VK8) som delvis ingår i det planerade projektet.

Det planerade projektet skulle innebära ett betydande tillskott av förnybar elenergi och Energimyndigheten är därför positiv till projektet.

Sökandens bemötande av yttranden

Nedan beskrivs bolagets bemötande av inkomna yttranden i korthet.

Länsstyrelsen Gävleborg

Bolaget kan acceptera Länsstyrelsens förslag till skrivning i villkor 6 under förutsättning att hänvisning ändå sker till Transportstyrelsens föreskrifter. Följande formulering föreslås: *"Hinderbelysningen ska så långt som möjligt*

utformas så att olägenheter för närboende undviks, inom ramen för gällande föreskrifter från Transportstyrelsen.”

Angående villkor 9 anser bolaget att en säkerhetsventil för oförutsedda situationer motsvarande skrivningen i stycke 3 i villkorsförslaget ökar transparensen utan att urholka villkorets huvudsyfte, som fortfarande är ett begränsningsvärde om 40 dB(A).

Bolaget anser att ett särskilt villkor som reglerar ljud från anläggningsarbeten inte är behövligt.

Vad gäller villkor 13 och 14 om ekonomisk säkerhet anser bolaget att en avsättningstid på åtminstone 15 år är rimligt för den här typen av anläggning.

Ovanåkers kommun

Bolaget har under tillståndsprocessen utökat begränsningarna avseende naturvärden så att det endast är i ett utpekat naturvärdesområde som wpd ansöker om att bygga vindkraftverk. Det området är av lägsta klassen *”Visst naturvärde”* enligt inventeringen, vilket definieras som att *”Området saknar de viktigaste huvudkomponenterna för ekologisk funktionalitet men har flera värdekomponenter intakta som gör området artrikt och/eller variationsrikt.”*

Bolaget vill få möjlighet att bygga i det området då det där finns en bergstopp som utgör en av de bästa placeringarna för vindkraftverk inom hela projektet då det hyser goda vindförhållanden.

Ljusdals kommun

Naturvårdsverkets rapport 6241 *”Ljud från vindkraftverk”* visar att riktvärden för lågfrekvent buller inomhus sällan överskrider om riktvärdet för buller utomhus vid bostadshus 40 dB(A) uppfylls. Även liknande studie genomförd av ÅF-Ingemansson (Almgren, Bygg & Teknik 3/10, 2010) visar detta. Bolaget förespråkar därför ett bullervillkor om högst 40 dB(A) utomhus vid bostad i enlighet med etablerad praxis.

Skogsstyrelsen

Angående placering av vindkraftverk på tidigare skyddsvärda områden som nu avverkats framför bolaget att projektområdena för Broboberget och Lannaberget inventerades första gången redan år 2012 för vindkraftsansökningarna. Skogarna i området avverkas med en genomsnittlig takt av ca 120 ha per år. En del av dessa avverkningar kan komma att genomföras i skogar som bolagets konsulter, men inte markägaren Sveaskog, bedömt som skyddsvärda och lämpliga att undanta från etablering. Formuleringen om att områden med naturvärden ska undvikas så länge som naturvärdena finns kvar är bara ett sätt att påpeka det

självlklara enligt bolaget, d v s att tillståndsansökan utgår från dokumenterade naturvärden som finns markerade på karta. Om verkligheten förändras måste även kartorna kunna förändras. Detta har bolaget varit öppna med vid alla samråd med länsstyrelsen, kommunerna och allmänheten. De avverkningar som skett i skyddsvärda områden har huvudsakligen skett i områden som bolagets inventeringskonsult Calluna klassat som klass 3 "Visst Naturvärde", vilket är den lägsta klassen. I denna definition inkluderas ofta äldre gallrade skogar som av naturliga skäl är avverkningsmogna. Markägaren har i de här fallen gjort en egen inventering och bedömt att naturvärdena inte motiverar undantag från skogsbruk. Bolaget påpekar att det rimmar illa med modernt miljöklassat skogsbruk att markägaren aktivt skulle avverka skyddsvärda skogar i syfte att förenkla tillståndsprocessen. Inför fastställande av slutlig parklayout kommer bolaget att göra fältbesök för att få en aktuell bild av värdena i de utpekade naturvärdesområdena varefter varje verksplacering sedan sker efter samråd med tillsynsmyndigheten.

Inför ansökan har kunskapsunderlaget angående kungsörn förbättrats genom flera inventeringar. Kunskapen om örnarnas revirutnyttjande och troliga boplatser i områdena är numera betydligt större än vad den var när den inventering utfördes som det refereras till i rapporten om Ore Skogsrike.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)

SGU:s påpekande i yttrandet att de inte varit remissinstans i samrådsskedet är enligt bolaget felaktigt, vilket framgår av samrådsredogörelsen i ansökan.

Vindkraftsparkerna Broboberget och Lannaberget kan komma att utföras med en kombination av bergsfundament och gravitationsfundament och båda typerna beskrivs i ansökan enligt bolaget.

Dalarnas Ornitologiska Förening (DOF)

Bolaget framför att rapporterna om fåglar är sekretessbelagda, varför skrivningarna om fåglar i miljökonsekvensbeskrivningen är relativt kortfattade och allmänt hållna. Länsstyrelsen/MPD har dock tillgång till de fullständiga inventeringsrapporterna.

Fågelinventeringarna är utformade efter dialog med Länsstyrelsen och i enlighet med gällande praxis vid vindkraftetableringar. Erfarna ornitologer har utfört inventeringarna och har fått bedöma hur många dagar som behövts för inventeringarna. Samtliga potentiella häckningstjärnor för smålom i och i närheten av projektområdena inventerades under häckningstid, varför det med stor säkerhet går att avgöra om arten häckar där eller ej.

För kungsörn har det gjorts två spelflyktsinventeringar och en sommarinventering samt boletning efter örnböns i 49 skogsområden i och i anslutning till Broboberget och Lannaberget. Slutsatser efter dessa var att det sannolikt inte finns någon aktiv boplats för kungsörn inom åtminstone 3 km från projektområdet.

Bivråk har setts ett fåtal gånger vid inventeringarna, men inventerarna bedömde att arten inte häckar i projektområdena. Bivråk är inte en art som är särskilt utsatt för kollisioner med vindkraftverk enligt Naturvårdsverkets syntesrapport.

Bolaget framför att 1,5-2% av produktionsskogarna i de aktuella projektområdena tas i anspråk för vindkraftsetablering och har därför en ringa påverkan på den näraliggande Ekoparkens funktion som en länk i en grön infrastruktur i landskapet. Ekopark Ejjheden är ett område där hälften av skogen sparas och hälften brukas med extra stor naturvårdshänsyn. Detta kommer inte att förändras oavsett om vindkraftparkerna byggs eller ej.

Från de delar av Ekoparken som ligger närmast Lannaberget kommer vindkraftverken både synas och höras vilket kan komma att påverka upplevelsevärdet. Enligt Sveaskogs Ekoparksplan är det huvudsakligen produktionsskogar med låga naturvärden närmast Lannaberget där Sveaskog avser att även fortsättningsvis bedriva skogsproduktion med generell hänsyn.

Naturskyddsföreningen Rättvik

Vad gäller det som av Naturskyddsföreningen kallar Ore Skogsrike framför bolaget att 208 ha av projektområde Lannaberget och 3,6 ha av Broboberget (en skyddad nyckelbiotop) ingår i Ore Skogsrike. År 2014 avverkades ca 90 ha av de 208 ha på Lannaberget. I miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs att projekt Lannaberget maximalt kan komma att ta 5 ha av Ore Skogsrike i anspråk. Det kan jämföras med att 375 ha skog avverkats i Ore Skogsrike de senaste åren och ytterligare 1240 ha är avverkningsanmält. Bolaget påpekar att påståendet att vindkraftsparkerna skulle utgöra ett uppenbart hot med den biologiska mångfalden etc. i Ore Skogsrike framstår i det sammanhanget som överdrivet.

Mindre än 10 % av Ore Skogsrikes yta, inklusive nya avverkningsytor, beräknas få en ljudnivå på över 40 dB(A) och en synbarhetsanalys visar att från ca 10 % av Ore Skogsrikes yta kan åtminstone en vingpets komma att synas över träden. Siffran 10 % kan vara låg då de senaste hyggerna inte är med i beräkningarna. Man kan således besöka större delen av Ore Skogsrike utan att märka att det finns vindkraftverk i närheten.

Dessa områden (Broboberget och Lannaberget) bedöms av bolaget vara ovanligt bra för etablering även med avseende på biologisk mångfald, med tanke på de få

naturvärden som återstår efter att det bedrivits storskaligt skogsbruk under lång tid.

De föreslagna buffertzonerna vid skyddsvärda naturvärden bedöms av bolaget vara tillräckligt stora för att kraftigt minska risken för indirekt påverkan på skyddsvärda områden.

Bolaget anser att de hårt huggna skogarna där vindkraftverken planeras har sällsynt dålig potential att generera någon som helst framtida naturturism, varför påverkan på turism bedöms som mycket liten.

Bolaget har identifierat tre vattendrag som speciellt känsliga för indirekt påverkan på skyddsvärda områden nedströms – Gäddtjärnsbäcken, Grästjärnsbäcken och den östra Kallbergsån. Dessa vattendrag inklusive en 20 meter buffertzon kommer helt undvikas vid nyanläggning av vägpassager och vindkraftverk. För övriga bäckar etc. gäller föreslagna generella skyddsåtgärder.

Den planerade anslutningsledningen mellan Broboberget och Lannaberget har lämnats koncession av Energimarknadsinspektionen i ett beslut som vunnit laga kraft.

Bolaget har undantagit alla områden med våtmarker inom projektområdena utom på två platser där det kan behöva byggas anslutningsvägar. Sammanlagt berörs en yta av ca 0,1-0,2 ha våtmarker för dessa vägar. För att undvika att bygga ny väg över den östra Kallbergsån har bolaget i ansökan föreslagit att en väg kan anläggas söderifrån istället för att påverka det planerade naturreservatet.

Bolaget har använt gängse inventeringsmetodik för studier av fågellivet i området och anlitat mycket erfarna inventerare vilka även utfört uppdrag åt bl. a. Naturvårdsverket och länsstyrelser. Vid inventering av smålom har alla potentiella häckningstjärnar i projektområdena och i dess närhet kontrollerats utan att hitta någon häckning.

Påståendet att inga spelplatser för skogshöns påträffats är felaktig då bolaget vid sina inventeringar påträffade två spelande orrtuppar. Enligt Naturvårdsverkets rapport 6467 (syntesrapporten) görs en rekommendation att viktiga spelplatser med minst 10 orrtuppar eller minst 5 tjädertuppar bör ha en buffertzon på 1 km till vindkraftverk. Det antalet tuppar observerades inte vid inventeringarna.

Vad gäller fiskgjusar påpekar bolaget att i trakten av Storejen och Mörtsjön kommer kraftledningen förses med fågelreflexer för att fiskgjusar och lommar ska se och undvika ledningen. Naturvårdsverkets rekommendation om 1 km avstånd mellan fiskgjusebo och vindkraftverk uppfylls med god marginal.

Naturvårdsverket anger i syntesrapporten inga rekommendationer om avstånd till ugglebon eller att ugglor ska vara en särskilt utsatt artgrupp när det gäller vindkraftetableringar.

Tre kungsörnsinventeringar har genomförts där bl. a 49 skogsområden sökts igenom efter örnbö. Inventerarna kunde efter detta göra bedömningen att det sannolikt inte finns någon aktiv boplats för kungsörn inom åtminstone 3 km från projektområdet.

Avseende flodpärlmussla litar bolaget på Länsstyrelsen i Gävleborgs läns uppgift att flodpärlmussla finns i Håvaån vilken ligger ca 5 km från projektområdena och har därför inte genomfört någon egen inventering av vattnet. Sannolikheten att vattendragen inom projektområdena skulle hysa bestånd av flodpärlmussla får betecknas som obefintlig enligt bolaget. Håvaån har ett avrinningsområde på ca 250 km² inklusive de norra delarna av projektområdena Lannaberget och Broboberget. Inom avrinningsområdet planeras för 2-3 st vindkraftverk på Lannaberget och 1-2 st på Broboberget belägna på områden som nu är kalhygge (Lannaberget) och 30 årig tallskog (Broboberget). Inga tydliga vattendrag leder från dessa områden till Håvaån.

Områdena är redan idag mycket fragmenterade där över 80 % av skogarna avverkat de senaste 40 åren, stora arealer är planterade med Contortatall och det finns 70 km skogsbilvägar och två 40 kV stamledningar.

Luftfartsverket (LFV)

Påpekandet att LFV inte varit remissinstans för projekt Broboberget i samrådsskedet är felaktigt. I sitt samrådssvar från september 2013, som finns redovisat i miljökonsekvensbeskrivningen, meddelade LFV att inga flygplatser är berörda av projekt Broboberget.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Kommunalt tillstyrkande

Av 16 kap. 4 § miljöbalken framgår att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast får ges om kommunen, där anläggningen är avsedd att uppföras, tillstyrkt detta. Kommunstyrelsen i Rättviks kommun liksom kommunfullmäktige i Ovanåkers kommun har tillstyrkt ansökan och därmed kan en prövning av ansökt verksamhet göras.

Energipolitisk bakgrund

I syfte att klara klimatutmaningen och främja en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning har riksdagen beslutat om mål för den svenska energipolitiken

(prop.2008/09:163). Här framgår bland annat att år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra minst 50 % av den totala energianvändningen. En nationell planeringsram för vindkraft har också fastställts till motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh år 2020. Utbyggnad av vindkraft är således en klart uttalad politisk målsättning och som sådan ett angeläget allmänt intresse, som även är i linje med miljöbalkens syfte att främja en hållbar utveckling (1 kap. 1§ miljöbalken).

Enligt den ramöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, som presenterades i juni 2016, har målet nu även satts till att Sverige år 2040 har 100 % förnybar elproduktion.

Miljökonsekvensbeskrivning

Bolaget har under samråds- och tillståndprocessen justerat antalet verk, maxhöjden etc. Vid tidpunkten för kungörelse av ansökan och beslut enligt 16 kap. 4 § miljöbalken av kommunerna omfattade ansökan 80 verk med maximal totalhöjd 230 meter. Fotomontage, ljud- och skuggberäkningar, inventeringar etc. i miljökonsekvensbeskrivningen har under processen anpassats så att det utgår från slutliga antalet verk och maxhöjd.

Miljöprövningsdelegationen anser att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning efter gjorda kompletteringar uppfyller kraven enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar och kan därmed godkännas.

Tillåtlighet

Tillståndets omfattning

Bolaget erhåller tillstånd att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft omfattande totalt 80 vindkraftverk med tillhörande fundament, vägar, uppställningsplatser, transformatorstationer och ledningar inom angivet projektområde och med maximal höjd på 230 meter. Tillståndet är lämnat med ett antal restriktioner för placering av verk, som bolaget själv föreslagit. Tillämpning av restriktionerna kan innebära att det slutliga antalet verk blir färre än det maximalt tillåtna.

Miljöprövningsdelegationen ger enbart tillstånd till beskriven verksamhet inom projektområdets gräns. Tillståndet omfattar t ex inte eventuella åtgärder som behöver genomföras på anslutande tillfartsvägar utanför projektområdet. Bolaget måste således söka separat tillstånd eller anmälan för verksamheter som bolaget vill förlägga utanför projektområdesgränsen och som inte beskrivits i ansökan.

Val av plats

Vid prövning enligt miljöbalken ska balkens mål om en långsiktigt hållbar användning av mark- och vattenområden beaktas. I tillståndsärenden som innebär en ändrad markanvändning ska bestämmelserna i 3 kap och 4 kap. miljöbalken tillämpas. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet med verksamheten kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Intresset av en enskild vindkraftsetablering ska vägas mot de skador och olägenheter etableringen medför för andra intresse.

Utöver miljön på och omkring platsen och den påverkan en eventuell etablering kan tänkas ha på människors hälsa är gällande planer av stor betydelse för bedömningen av vad som ska anses vara en lämplig plats för en verksamhet som kräver tillstånd. Området är utpekad som prio 1 område för vindkraftsetablering i Rättviks kommuns översiktsplan (antagen februari 2011) samt till stor del även som del i vindbruksområde VK8 i översiktsplan för Ovanåkers kommun. En översiktsplan är inte bindande men vägledande och visar kommunens inställning till lämplig markanvändning i kommunen. Området bedöms enligt sökanden ha goda förutsättningar för produktion av vindenergi. Det finns goda möjligheter till elanslutning.

Förutom det riksintresseområde för skyddade vattendrag (4 kap. 6 § miljöbalken), som omfattar hela Voxnans avrinningsområde inklusive vissa delar av Broboberget, så överlappas projektområdet inte av något annat riksintresse. Delegationen gör bedömningen att den planerande vindkraftsparken inte medför någon påtaglig skada på riksintresset.

Voxna Bruk, som är riksintresseområde för kulturmiljövården, är beläget ca 5 km från projektområdesgränsen och bedöms inte påverkas negativt av etableringen.

Utifrån detta och den lokaliseringsutredning som gjorts anser miljöprövningsdelegationen att den föreslagna lokaliseringen, med de skyddsåtgärder, den hushållning med råvaror och energi samt de produktval som bolaget har föreslagit, uppnår ändamålet med verksamheten med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Hushållningsbestämmelser

Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av markresurserna.

Planförhållanden

Enligt 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken får ett tillstånd inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Den verksamhet som avses i tillståndet strider inte mot gällande planer för aktuellt område och verksamheten stämmer väl överens med Rättviks och Ovanåkers kommuners översiktsplaner tema vindkraft, se även bedömning under rubriken "Val av plats" ovan.

Naturmiljö

Inventeringar har utförts av erfarna inventerare utifrån etablerad inventeringsmetodik och hänsyn till känsliga områden har tagits vid utformning av föreslagen layout. Bolaget har undantagit områden med höga naturvärden och gjort åtaganden när det gäller placeringen av vindkraftverk, vägar mm för att minimera påverkan på naturmiljön. Miljöprövningsdelegationen bedömer att de störningar som blir på naturmiljön bör kunna accepteras.

Natura 2000

Särskilt tillstånd enligt 7 kap. 28a och 29b§ i miljöbalken krävs om en verksamhet på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett s.k. Natura 2000-område. Den ansökta verksamheten ligger i närheten av fyra sådana områden (Trollmosseskogen, Gåsberget, Ålkarlstjärnarna och Voxnan). Bolaget har bedömt att den sammantagna påverkan på naturmiljön i Natura 2000-områdena inte blir betydande och att tillstånd därför inte krävs.

Miljöprövningsdelegationen delar denna bedömning då de värden som områdena är avsatta för att bevara inte riskerar att på ett betydande sätt påverkas negativt av vindkraftetableringen utifrån de restriktioner som föreskrivits i villkor för uppförande och drift av anläggningen.

Strandskydd

Vid hav, insjöar och vattendrag gäller strandskydd inom 100 meter från vattenlinjen (7 kap. 13 och 14 §§ miljöbalken). Inom det skyddade området råder förbud att utföra vissa åtgärder och anläggningar (7 kap. 15 § miljöbalken). Syftet med strandskyddet är att bevara möjligheten att utöva friluftsliv som allmänheten har enligt allemansrätten och att skydda djur- och växtlivet inom det område som omfattas av skyddet. Verksamheter med tillstånd enligt miljöbalken omfattas, enligt 7 kap. 16 § punkt 2 miljöbalken, inte av förbudet i 15 §. Syftet med undantaget är att undvika dubbelprövning. Vid en tillståndsprövning ska därför strandskyddsbestämmelserna beaktas.

I ansökan redogörs för planerad verksplacering, vägdragning etc. Redovisningen är tämligen utförlig och visar ett antal områden där det kan bli aktuellt att utföra anläggningsåtgärder inom strandskyddat område samt vilka skyddsåtgärder som avses vidtas för att minimera störningar på omgivande vattenmiljö. Såvitt kan bedömas kan dispensgrund enligt 7 kap. 18c § punkt 2 åberopas för några av de tänkbara åtgärderna. Kallbergsån och Gäddtjärnsbäcken har särskilt undantagits från nya vägpassager enligt tillståndsvillkor 2 d). Vidare gäller enligt villkor 2 g) en generell buffertzona om 20 meter inom vilken anläggningsarbeten, upplag mm inte får förekomma. Miljöprövningsdelegationen bedömer att, med föreskrivna villkor blir påverkan på syftet med strandskyddet begränsad. Strandskyddsbestämmelserna utgör därmed inte hinder mot att ge tillstånd för vindkraftparken.

Kulturmiljö och landskapsbild

Bolaget har låtit utföra en frivillig arkeologisk utredning som omfattar en översiktlig studie av det historiska kartmaterialet, en fältinventering samt en kulturhistorisk värdering och antikvarisk bedömning av i området förekommande forn- och kulturlämningar. En översiktlig bedömning har även gjorts av hur den planerade parken påverkar det omgivande kulturlandskapet. Vid utformning av föreslagen layout och åtaganden har hänsyn tagits till kulturmiljön.

Närmast belägna riksintresseområde för kulturmiljövården är Voxna Bruk, ca 5 km öster om projektområdet. Utifrån den kulturutredning och de fotomontage från Voxna Bruk som bolaget redovisat gör miljöprövningsdelegationen den bedömningen att påverkan på de arkeologiska värdena och upplevelsevärdet för riksintresseområdet inte påtagligt skadas av vindkraftetableringen.

Miljökvalitetsnormer

Verksamheten bedöms inte bidra till att någon miljökvalitetsnorm inte följs.

Miljömål

Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten kommer att begränsas på sådant sätt att den inte kommer att motverka möjligheten att uppnå de nationella och regionala miljömålen, utan att etableringen istället på ett positivt sätt kan bidra till en ökning av förnyelsebar energi och därmed bidra till att flera av målen kan nås.

Motivering av villkor

Av miljöprövningsförfordningen (2013:251) framgår att maximala antalet vindkraftverk tillsammans med vindkraftverkens totalhöjd avgör om en vindkraftpark kräver tillstånd eller anmälan. Miljöprövningsdelegationen

införlivar därför en begränsning av vindkraftverkens antal och totalhöjd i tillståndets ram och inte som villkor. Bolaget har däremot angivit totalhöjden i sitt förslag till villkor 2 i ansökan.

Miljöprövningsdelegationen ser inget behov av att besluta om villkor enligt bolagets förslag till skrivning i villkor 7. Detta mot bakgrund av detta finns reglerat i annan lagstiftning.

Villkor 2

Anläggandet av en vindkraftpark kan innebära påtagliga ingrepp i skogslandskapets natur- och kulturvärden, antingen genom direkt fysisk påverkan på värdekärnor eller indirekt genom områdets hydrologi störs. Hänsyn till naturvärden och hydrologi är viktigt vid detaljprojekteringen av vägar, uppställningsplatser, kabeldragning och övriga anläggningsarbeten. De av bolaget föreslagna skyddszonerna för dessa hänsynsområden har godtagits.

Med de hänsynsområden som villkoras i villkor 2 anser miljöprövningsdelegationen att bolaget kan ges tillstånd till fri placering av verk, vägar etc. inom projektområdesgränsen.

Villkor 2b: Miljöprövningsdelegationen ger bolaget möjlighet att i enlighet med villkorsförslag 8b, i område markerat som "Visst naturvärde" i östra delen av projektområdet (benämnt Övre Sälputten nr 13 i inventeringsrapport från Calluna), få uppföra ett vindkraftverk. Detta med motivering att bolaget uppgivit att det där råder mycket goda vindförhållanden samt att naturvärdesklassen "Visst naturvärde" utgör den lägsta klassningen i den inventering som utförts.

Villkor 2c: Bedömning görs att bolaget, i enlighet med villkorsförslag 8c, kan medges möjlighet att vid två våtmarksområden, markerade som våtmarksväg på karta 1c (bilaga 3), vid behov få bygga anslutningsvägar i syfte att undvika att bygga en ny väg söderifrån över den östra Kallbergsån.

Villkor 2f: Skogsstyrelsen är tveksam till bolagets formulering i villkorsförslag 8f att etablering av vindkraftverk kan ske på de skyddsvärda miljöer om de avverkats. Delegationen beslutar mot bakgrund av detta att det inför fastställande av slutlig parklayout ska utföras fältbesök för att få en aktuell bild av värdena i de utpekade naturvärdesområdena och att dessa resultat ska redovisas till tillsynsmyndigheten.

Villkor 3

Miljöprövningsdelegationen anser att frågan om slutlig utformning av vindkraftparken och anläggningsarbeten ska ske i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten.

Villkor 6

Ljudvillkoret har formulerats som ett begränsningsvärde på 40 dB(A) utifrån praxis vad gäller vindkraftstillstånd.

I likhet med bolagets villkorsförslag 9 så har villkoret formulerats så att ljudvillkoret gäller för både bostäder och fritidshus.

Delegationen bedömer att det i detta beslut inte finns behov av att specifikt villkora om krav på lågfrekvent buller i enlighet med det som föreslås i yttrandet från Ljusdals kommun. Detta mot bakgrund av det fåtal bostäder som finns i och i anslutning till projektområdet och det som framgår av Naturvårdsverkets rapport 6241 "Ljud från vindkraftverk" som visar att riktvärden för lågfrekvent buller inomhus sällan överskrider om riktvärdet för buller utomhus vid bostadshus 40 dB(A) uppfylls.

Villkor 7

Miljöprövningsdelegationen bedömer att det finns ett behov av att, förutom att besluta om ljudvillkor för driften av anläggningen, även reglera tillåtna ljudnivåer under anläggningsarbetet av vindkraftsparken då det under denna period kan uppstå olägenheter för omgivningen pga. buller.

I likhet med bolagets villkorsförslag 9 så har villkoret formulerats så att ljudvillkoret gäller för både bostäder och fritidshus.

Villkor 8

Villkoret har formulerats i likhet med bolagets förslag.

Villkor 9

Miljöprövningsdelegationen anser att samråd behöver ske med tillsynsmyndigheten vad gäller varningsskyltarnas utformning och placering.

Villkor 11

Miljöprövningsdelegationen bedömer att det finns ett behov av specifika kontrollprogram både vad gäller anläggningsfasen respektive driftsfasen för att möjliggöra kontroll av att villkor och andra åtaganden följs av bolaget. Det överläts till tillsynsmyndigheten att, om det behövs, specifikt besluta om kontrollprogrammets slutliga utformning.

Synpunkter har i samråden framförts rörande påverkan på fågellivet i området och mot bakgrund av detta anser delegationen att det via kontrollprogram ska ske uppföljning av detta.

Villkor 12 och 13

Temporärt utnyttjade ytor, som inte behövs för driften av vindkraftparken, ska återställas inom ett år efter att anläggningsarbeten avslutats. Återställning bör genomföras successivt i de delar som uppförts.

Bolaget har föreslagit ett villkor om att en plan för avveckling samt återställning ska lämnas in till tillsynsmyndigheten. Miljöprövningsdelegationen anser att det är viktigt att utrustning monteras ned och avlägsnas och att området anpassas till omgivningen när elproduktionen upphört. Miljöprövningsdelegationen anser också att det är rimligt att nedmontering och återställning genomförs under tillståndstiden, eftersom den är angiven med hänsyn taget till såväl vindkraftverkens uppförande, livslängd (drifttid) och nedmontering. Arbetet kan, i likhet med anläggningsarbetet, ge upphov till störning och påverkan på omgivningen och ska därför ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Miljöprövningsdelegationen vill här påpeka att ett långvarigt driftstopp, där verksamhetsutövaren kan visa att man arbetar för att åtgärda problemen, inte bör tolkas som att verksamheten permanent tagits ur drift.

Villkor 14

Miljöprövningsdelegationen är av åsikten att alla markanspråk kan medföra påverkan på områdets värden och föreskriver därför att lokalisering av upplag av massor ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Villkor 15

Vattenmiljön inom och utanför projektområdet kan påverkas negativt av till exempel grumling pga. anläggningsarbeten. Miljöprövningsdelegationen gör, precis som Länsstyrelsen i Gävleborgs län, bedömningen att det finns behov av att fastställa ett villkor avseende detta.

Vattenverksamhet kan även kräva särskilt tillstånd alternativt anmälan enligt 11 kap. miljöbalken.

Delegationer

Miljöprövningsdelegationen har i villkor 2, 4, 9, 14 och 15 överlåtit åt tillsynsmyndigheten att slutligt godkänna placering av vindkraftverk, fundament, väg- och ledningsdragningar etc. Det är således tillsynsmyndigheten som vid samrådet om den slutliga utformningen av parken har tolkningsföreträde vad gäller om bolaget uppfyller givna förutsättningar eller inte avseende placering av verk, vägar etc.

Miljöprövningsdelegationen har även, till tillsynsmyndigheten, delegerat möjligheten att föreskriva villkor som rör möjligheten att vid behov besluta om

kontrollprogram (villkor 11). Bedömning görs att ett eventuellt behov av formellt beslut om kontrollprogram, utöver kraven i egenkontrollförordningen, först kan göras när anläggande påbörjas och verksamheten tagits i drift.

Delegation har givits till tillsynsmyndigheten att slutligt godkänna återställningen efter anläggningsarbetena avslutats (villkor 12) liksom att slutligt godkänna avvecklingsplanen (villkor 13 och 14).

Miljöprövningsdelegationen anser inte att det delegerade villkoren är av sådan betydelse att några slutliga villkor måste fastställas av prövningsmyndigheten utan kan överlämnas till tillsynsmyndigheten.

Ekonomisk säkerhet

Säkerheterna för vindkraftverk har efterhand ökats efter att kunskapen om kostnaderna för demontering och omhändertagning har förbättrats. Arise Windpower AB har i en ansökan om tillstånd för en vindkraftpark på fastigheten Äskilt 1:3 m fl i Halmstad, Hylte och Ljungby kommun beräknat den totala kostnaden, utan hänsyn till försäljning av skrot, till 539 000 kr per verk. I beslutet som meddelades av miljöprövningsdelegationen i Hallands län fastställdes ett belopp på 500 000 kr per verk samt att säkerheten skulle ställas i sin helhet för respektive verk som sattes upp. Beslutet överklagades, bl. a den del som rörde säkerheten och Mark- och miljödomstolen fastställde den 27 augusti 2014, Mål nr M 9473-13, att säkerheten skulle ställas i sin helhet i enlighet med vad miljöprövningsdelegationen beslutat. I Miljööverdomstolens dom från den 19 november 2008, mål nr M 2210, tas frågan om säkerhet upp. I domen uttalade Miljööverdomstolen: *"Syftet med säkerheten är att skydda samhället från risken att behöva stå kostnaden för efterbehandling i en situation där verksamhetsutövaren inte kan fullfölja sina åligganden. Med denna utgångspunkt finner Miljööverdomstolen att säkerheten ska täcka hela kostnaden för nedmontering utan beaktande av eventuellt skrotvärde för aggregaten."* Det framgår också att verksamheten inte får tas i drift innan säkerhet ställts.

Miljöprövningsdelegationen anser, i likhet med vad som nämns ovan, att en ekonomisk säkerhet om 500 000 kr per vindkraftverk för att täcka kostnaderna för nedmontering samt återställning av ytor bör vara skälig. Enligt ovan nämnda domar faller även bolagets yrkande om att säkerheten ska kunna byggas upp under ett antal år. Vid etappvis utbyggnad bör dock finnas möjlighet att ställa säkerhet i anslutning till respektive etapp. Säkerheten kan vid behov omprövas enligt bestämmelserna i 24 kap. 5 § p.12 miljöbalken.

Igångsättningstid

Bolaget har yrkat på en tid av tio år för att få ta tillståndet i anspråk efter det att tillståndet vunnit laga kraft. Miljöbalkens bestämmelse om igångsättningstid (24 kap. 2 § miljöbalken) motsvarar delvis 29 § miljöskyddslagen. I likhet med den tidigare bestämmelsen bör igångsättningsfristen vara så kort som möjligt med hänsyn till den uppskattade tiden för att få anläggningen i drift. Mot denna bakgrund har en rimlig igångsättningstid i normalfallet ansetts vara fem år efter det att tillståndet vunnit laga kraft. Att föreskriva en kort igångsättningstid syftar till att inte låsa markanvändningen under en längre tid. Särskilt gäller detta inom riksintresseområden för vindkraft där annan aktör kan göra anspråk på området om utbyggnad inte sker. I detta fall är området inte av riksintresse. Miljöprövningsdelegationen bedömer därför att tiden i detta fall kan sättas till den ansökta, men att de delar av anläggningen som inte genomförts senast tio år efter det att tillståndet vunnit laga kraft ska anses ha förfallit.

Verkställighet

Miljöprövningsdelegationen får om det finns skäl besluta att ett tillstånd får tas i anspråk även om beslutet inte vunnit laga kraft (19 kap. 5 § och 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken). Ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet berör många olika intressen och kan vara omfattande och bör därför normalt inte få tas i anspråk innan det vunnit laga kraft. Undantag från denna huvudregel kan t ex vara att det saknas motstående intressen av vikt eller att det är fråga om en pågående verksamhet som åter bedöms vara tillåtlig (jfr Bengtsson m fl miljöbalken en kommentar, del II, s 22:51 f).

Miljöprövningsdelegationen har gjort bedömningen att verksamheten kan tillåtas, men kan samtidigt konstatera att anläggandet av vindparken innebär ett inte obetydligt ingrepp i den befintliga miljön och att det finns vissa motstående intressen i omgivningen. Mot bakgrund av detta samt de synpunkter om verkställighetsförordnande som lämnats av Länsstyrelsen Gävleborgs län avslås bolagets yrkande om verkställighet.

Övriga överväganden

Miljöprövningsdelegationen föreskriver inget särskilt villkor om information till Försvarsmakten och Transportstyrelsen eftersom kravet på flyghinderanmälan redan är fastslaget i 6 kap. 23 § luftfartslagen (2010:500) och 25 § luftfartsförordningen (2010:770).

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis gör miljöprövningsdelegationen bedömningen att verksamheten inte strider mot gällande plan- eller områdesbestämmelser eller medför en sådan påtaglig skada på de värden som utgör grunden för utpekandet av riksintressen i omgivningen att det är ett hinder för tillåtligheten. I avvägningen mot andra berörda intressen har hänsyn tagits till att samhällsintresset av en ökad produktion av förnyelsebar energi ska tillmätas stor vikt vid prövningen. Med hänsyn till de skyddsåtgärder som sökande åtagit sig och de villkor som ställs i detta tillståndsbeslut uppfyller den föreslagna lokaliseringen kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att med de av sökanden gjorda åtagandena och de villkor som föreskrivits i detta beslut kan verksamheten förenas med de allmänna hänsynsreglerna och miljöbalkens mål. Verksamheten bedöms också vara förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser. Tillstånd ska därför lämnas verksamheten.

Information

Detta tillstånd befriar inte bolaget från skyldigheten att iaktta vad som gäller enligt andra bestämmelser för den anläggning eller verksamhet som tillståndet avser.

Ändring av verksamheten kan kräva nytt tillstånd eller anmälan i enlighet med 1 kap. 4 och 11 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251).

Vid överlåtelse av verksamheten till någon annan juridisk eller fysisk person, måste uppgift om detta lämnas till tillsynsmyndigheten och länsstyrelsen. För att tillståndet fortsatt ska gälla krävs även att den som övertar verksamheten ställer ekonomisk säkerhet som ska godkännas av miljöprövningsdelegationen.

Uppkommer fråga om avvikelse från de villkor som meddelats, ska tillstånd om detta begäras hos miljöprövningsdelegationen innan avvikelse får ske.

Åtgärder, t ex grävning eller utfyllnad, som berör vattenområden kan kräva anmälan eller tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken. Anmälan görs till länsstyrelsen och frågor om erforderliga skyddsåtgärder prövas därför i den anmälan och hanteras därför inte vidare inom ramen för ansökan om tillstånd för uppförande av vindkraftparken. Med vattenområde avses sådant område som under endast en del av året är täckt med vatten, vilket bl. a innefattar våtmarker. Kontakt ska därför tas med länsstyrelsen innan arbete i eller i anslutning till vatten påbörjas, för att undvika skada och eventuella framtida krav på återställande.

Om geotekniska undersökningar eller andra arbeten planeras att utföras innan bolaget har erhållit tillstånd till vindkraftparken kan det, om de riskerar att väsentligt ändra naturmiljön, krävas en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

För tillsyn enligt kulturminneslagen är länsstyrelsen tillsynsmyndighet. Verksamheten kan således få flera tillsynsmyndigheter. I villkor där samråd med tillsynsmyndigheten föreskrivs kan således två separata samråd behöva ske. Om hitintills okända fornlämningar påträffas i samband med arbetena ska arbetet avbrytas och den som leder arbetet ska omedelbart anmäla förhållandet till länsstyrelsen enligt 2 kap. 10 § kulturmiljölagen. Enligt samma lag 6 § är det förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt skada fast fornlämning.

Beslut
2016-06-30

47(48)

551-1908-2014

Hur man överklagar m m

Detta beslut kan överklagas, se bilaga 4.

Beslutet har fattats av ordförande Lars A Andersson och miljösekreterare Eva Staffansson efter föredragning av Marie Ernström.

Lars A Andersson

Eva Staffansson

Bilagor:

1. Karta över projektområdets norra del med restriktionsområden för boxmodellen
2. Karta över projektområdets södra del med restriktionsområden för boxmodellen
3. Bilaga 1a-1c till miljökonsekvensbeskrivningen, reviderad juni 2015
4. Hur man överklagar till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen.

Kopia till:

Länsstyrelsen Gävleborgs län, Miljöenheten, gavleborg@lansstyrelsen.se

Rättviks kommun, kommunstyrelsen, rattvik@rattvik.se

Rättviks kommun, miljö- och byggnadsnämnden, rattvik@rattvik.se

Ovanåkers kommun, kommunfullmäktige, kommun@ovanaker.se

Ovanåkers kommun, miljö- och byggnämnden, kommun@ovanaker.se

Ljusdals kommun, Myndighetsnämnden, kommun@ljusdal.se

Örsa kommun, Mora-Örsa miljönämnd, orsa.kommun@orsa.se

Naturvårdsverket, registrator@naturvardsverket.se

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna

Trafikverket, diariet.gavle@trafikverket.se

Försvarsmakten, (Cecilia.Milestad@mil.se; exp-hkv@mil.se) (beteckning FM2015-10456:3)

Skogsstyrelsen, Distrikt Södra Dalarna och Gävleborg, Att Jenny Andersson,
Gruvgatan 36, 791 61 Falun

Riksantikvarieämbetet, Kulturmiljöavdelningen, registrator@raa.se

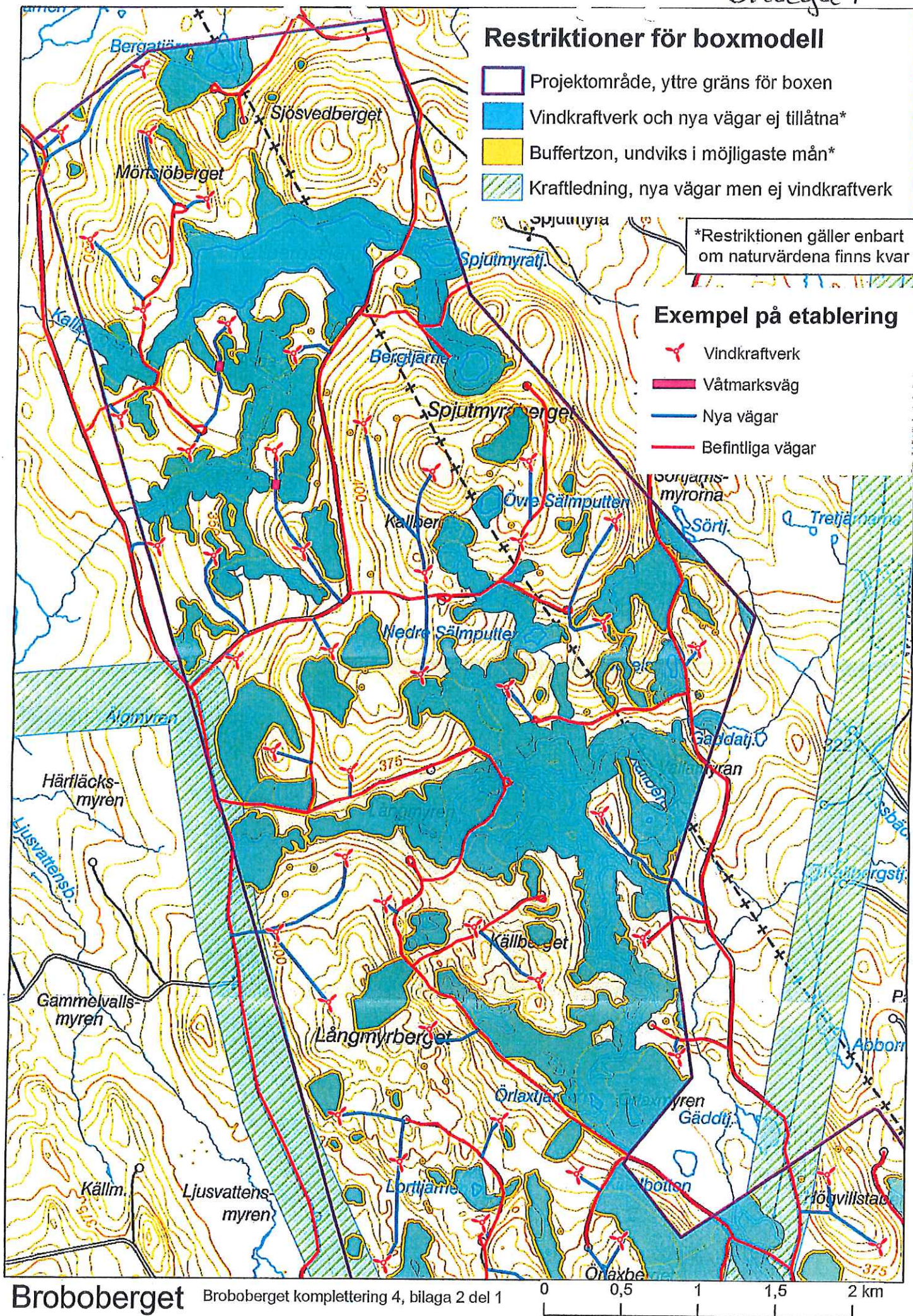
Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, registrator@msb.se

Luftfartsverket, c/o Gert Carlsson, gert.carlsson@lfv.se

Sveriges Geologiska Undersökning, sgu@sgu.se

Dalarnas Ornitologiska Förening, c/o Mats Forslund, forslund.mats@telia.com

Naturskyddsföreningen Rättvik, margareta.wikstrom@naturskyddsforeningen.se

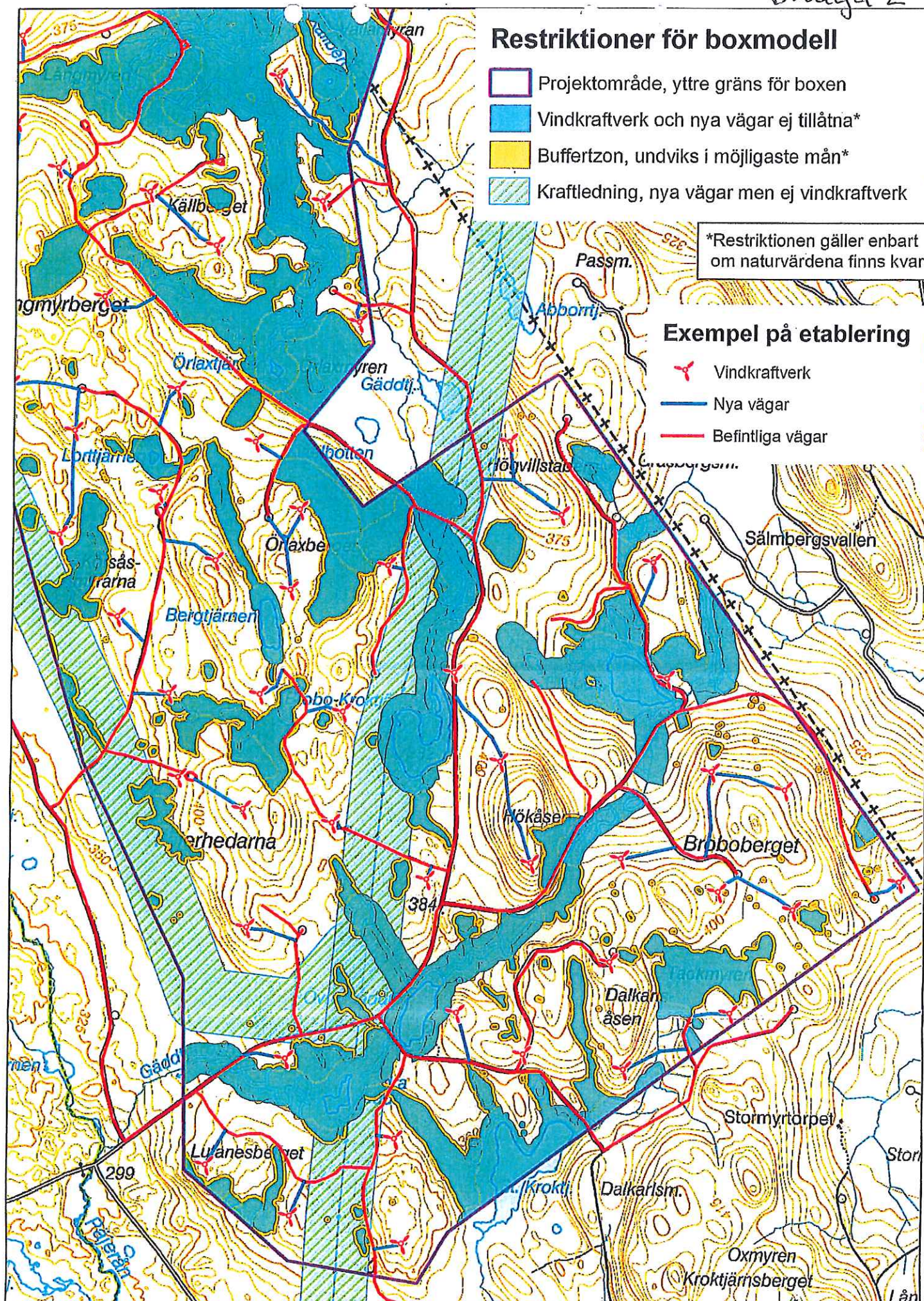
Restriktioner för boxmodell

- Projektområde, yttre gräns för boxen
- Vindkraftverk och nya vägar ej tillåtna*
- Buffertzoon, undviks i möjligaste mån*
- Kraftledning, nya vägar men ej vindkraftverk

*Restriktionen gäller enbart om naturvärdena finns kvar

Exempel på etablering

- Vindkraftverk
- Nya vägar
- Befintliga vägar

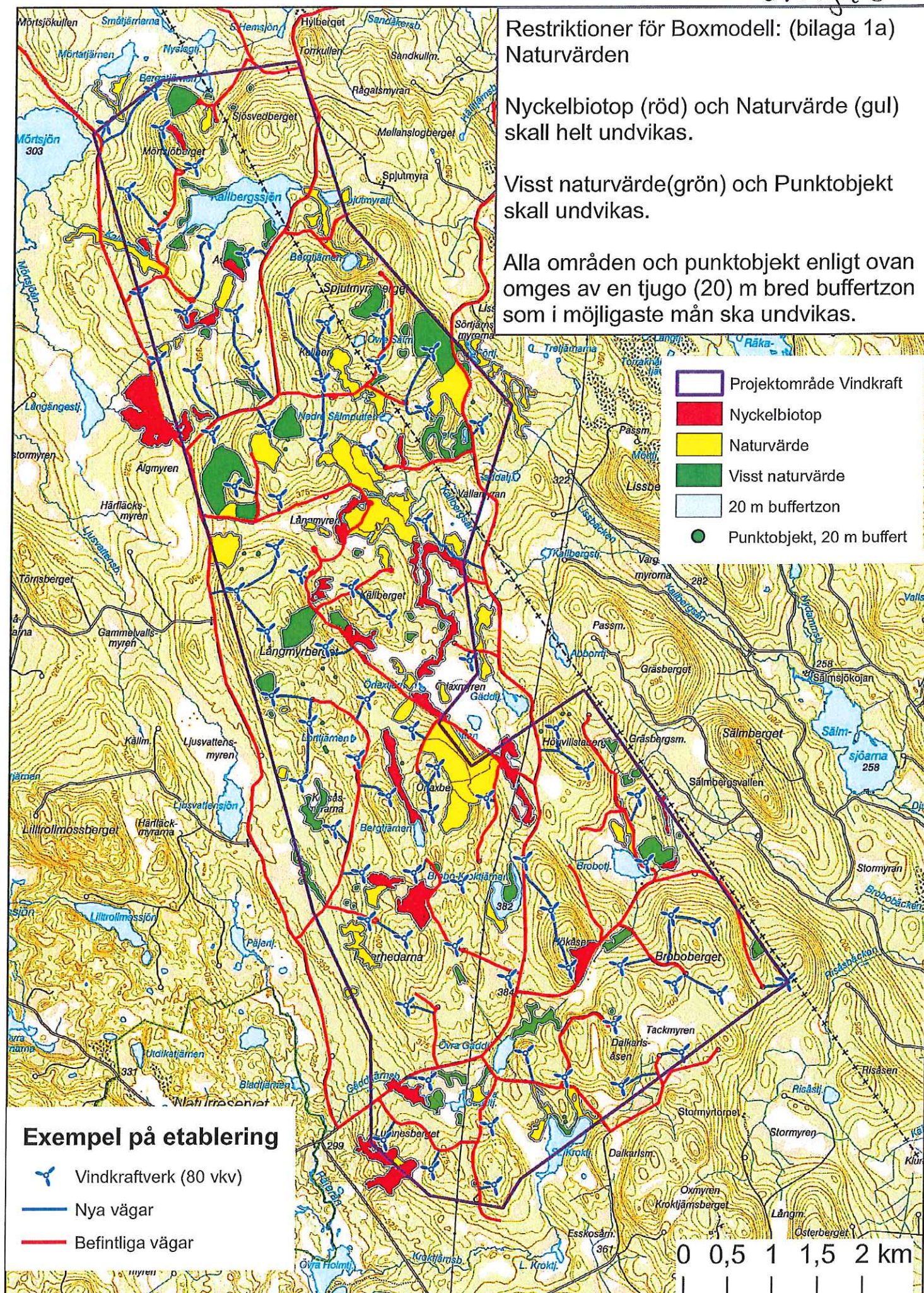

Restriktioner för Boxmodell: (bilaga 1a)
Naturvärden

Nyckelbiotop (röd) och Naturvärde (gul)
skall helt undvikas.

Visst naturvärde (grön) och Punktojekt
skall undvikas.

Alla områden och punktojekt enligt ovan
omges av en tjugo (20) m bred buffertzona
som i möjligaste mån ska undvikas.

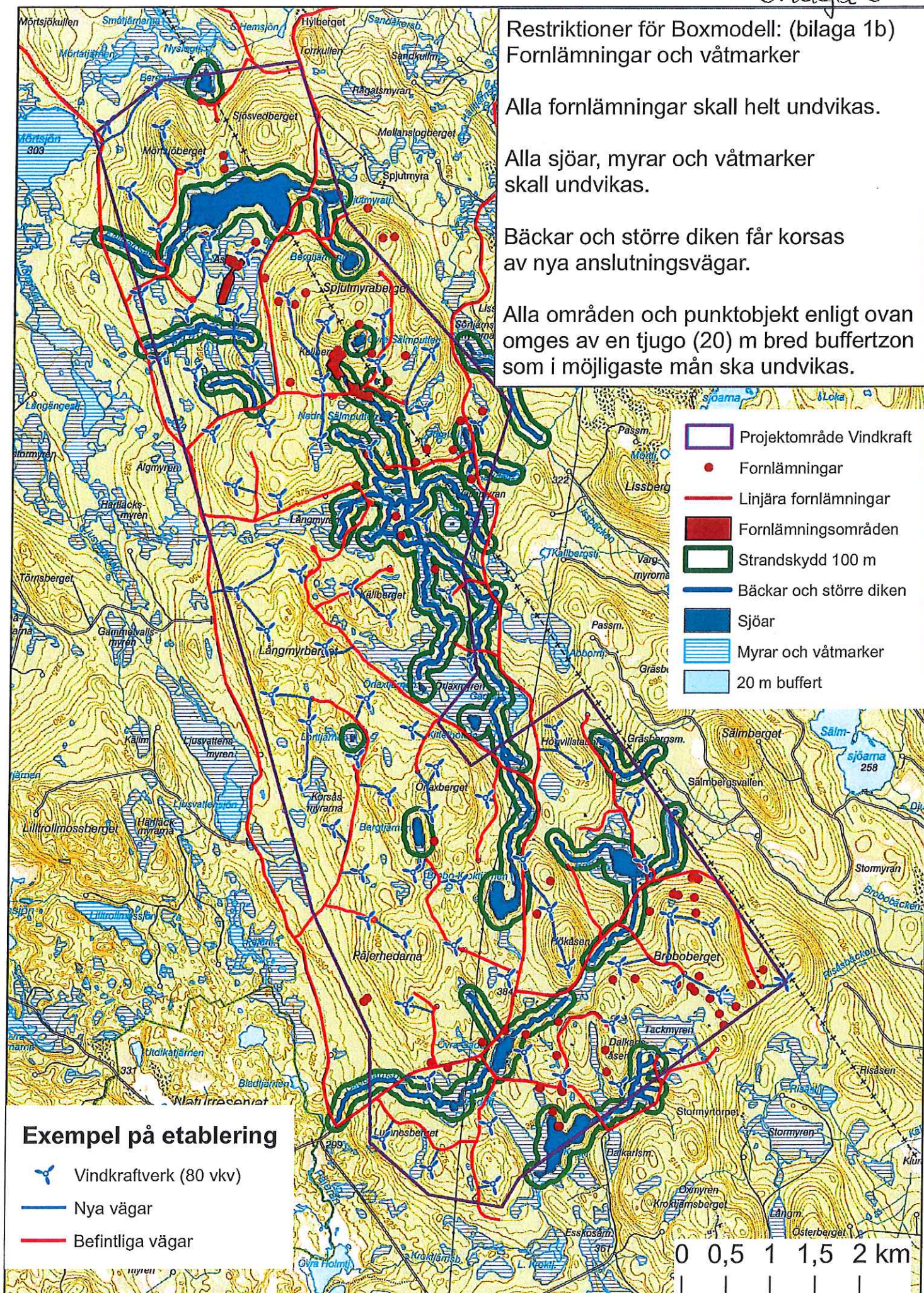
Restriktioner för Boxmodell: (bilaga 1b) Fornlämningar och våtmarker

Alla fornlämningar skall helt undvikas.

Alla sjöar, myrar och våtmarker skall undvikas.

Bäckar och större diken får korsas av nya anslutningsvägar.

Alla områden och punktojekt enligt ovan omges av en tjugo (20) m bred buffertzona som i möjligaste mån ska undvikas.

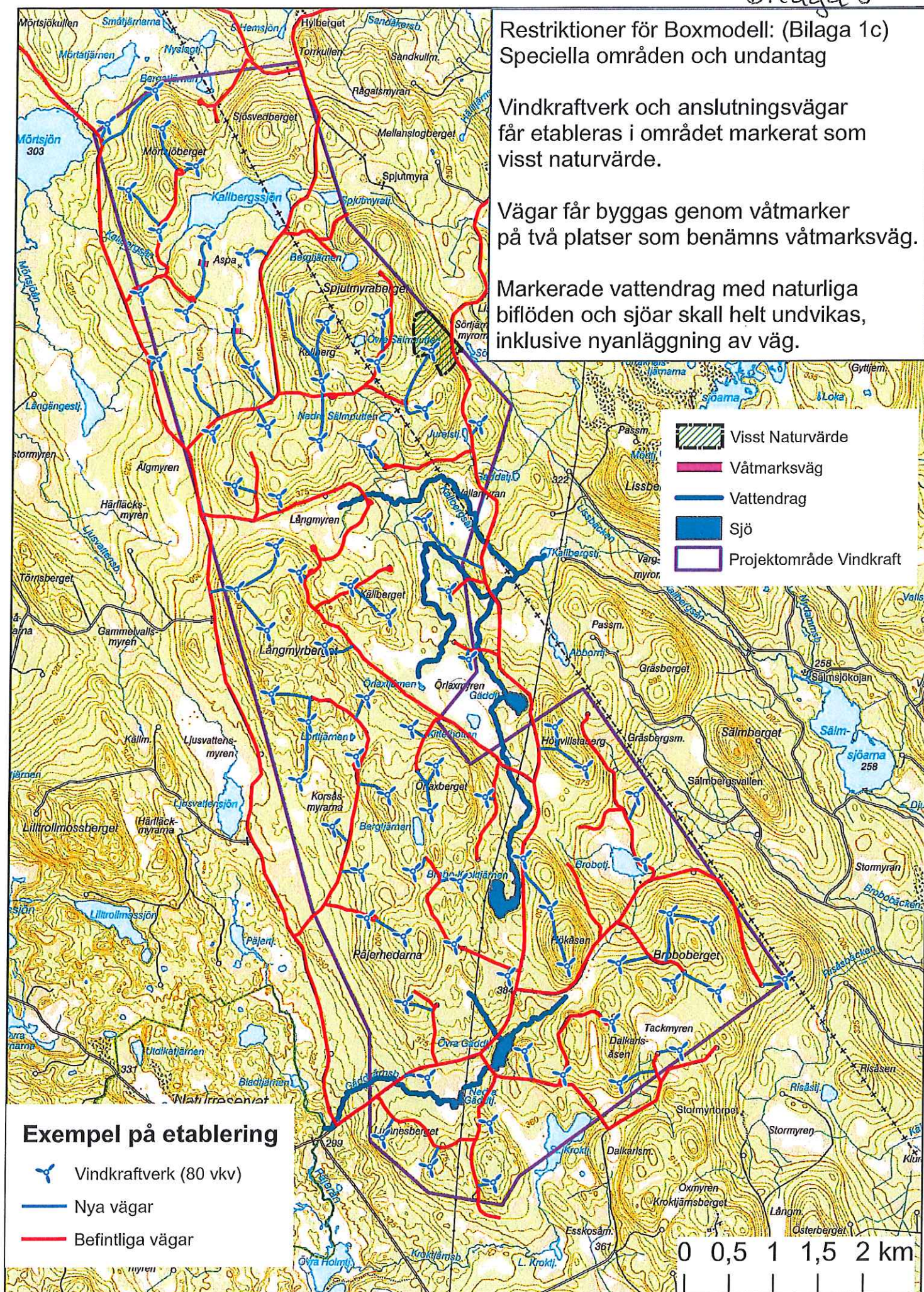

Restriktioner för Boxmodell: (Bilaga 1c) Speciella områden och undantag

Vindkraftverk och anslutningsvägar får etableras i området markerat som visst naturvärde.

Vägar får byggas genom våtmarker på två platser som benämns våtmarksväg.

Markerade vattendrag med naturliga biflöden och sjöar skall helt undvikas, inklusive nyanläggning av väg.

Miljöprövningsdelegationen

Information

Hur delges beslutet?

Miljöprövningsdelegationen har beslutat att detta ärende ska delges genom s k kungörelse (47 och 49 §§ delgivningslagen (2010:1932)).

Detta innebär att information om att beslutet finns tillgängligt, inom tio dagar från beslutet publiceras i **Post- och Inrikes Tidningar** samt i följande ortstidningar: **Dala-Demokraten, Dalarnas Tidningar utom Mora Tidning och Ljusnan.**

Själva beslutet hålls tillgängligt på Länsstyrelsen i Dalarnas län samt hos aktförvararen **Kommunkansliet i Rättvik och Edsbyns bibliotek.**

Delgivning har skett när det gått två veckor från beslutet om kungörelsedelgivning (51 § delgivningslagen).

Hur överklagar man beslutet?

Efter att delgivning skett har den som vill klaga tre veckor på sig att göra det. Sista dag att överklaga detta beslut är därför den **4 augusti 2016**. Överklagandet ska inom denna tid ha kommit in till miljöprövningsdelegationen. Skicka överklagandet till Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län, 791 84 Falun.

I överklagandet bör följande finnas med:

- Det överklagade beslutets diarienummer
- Hur beslutet ska ändras
- Skälen till varför beslutet är felaktigt
- Namn, postadress och telefonnummer till den som överklagar

Överklagandet ska vara undertecknat av den som överklagar. Om ombud anlitas kan istället ombudet underteckna. I så fall ska fullmakt för ombudet skickas med.

Överklagandet prövas av mark- och miljödomstolen och miljöprövningsdelegationen kommer att skicka överklagandet vidare dit.

Frågor?

Hör gärna av er med eventuella frågor!

Kontaktuppgifter finns i sidfoten på beslutets första sida.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.